2026/537

11.3.2026 г.

ПРЕПОРЪКА (ЕС) 2026/537 НА КОМИСИЯТА

от 10 март 2026 година

относно осигуряването на частни инвестиции в енергийна ефективност

ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292 от него,

като има предвид, че:

(1) В съобщението си от 17 септември 2020 г. относно „Засилване на европейската амбиция в областта на климата за 2030 г. Инвестиция в неутрално по отношение на климата бъдеще в полза на нашите граждани“ (наричано по-долу „Планът във връзка с целта в областта на климата“) ([1]) Комисията предложи да се увеличи амбицията на Съюза в областта на климата, като се повиши целта за намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) до 2030 г. до равнище, което е най-малко с 55 % под равнищата от 1990 г. С предложението се изпълнява ангажиментът, поет в Съобщението на Комисията от 11 декември 2019 г. „Европейският зелен пакт“ ([2]), да се изработи подробен план за постигане на напредък по отношение на целта на Съюза за 2030 г. до 55 % по отговорен начин. Оценката на въздействието, придружаваща Плана за климатичната цел, показа, че за да се реализира увеличената амбиция в областта на климата, подобренията на енергийната ефективност трябваше да бъдат повишени значително над равнището от 32,5 %.

(2) Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета ([3]) относно енергийната ефективност („преработената Директива за енергийната ефективност“ (ДЕЕ)) влезе в сила на 10 октомври 2023 г., като въведе обвързваща цел на ЕС за намаляване с 11,7 % на първичното и крайното потребление на енергия до 2030 г., като по този начин значително повиши равнището на амбиция за 2030 г., включително по отношение на финансирането за енергийна ефективност и на засилването на прилагането на принципа „енергийната ефективност на първо място“ в решенията относно политиката, планирането и инвестициите в съответствие със законовите разпоредби.

(3) Планът за действие за енергия на достъпни цени ([4]), приет на 26 февруари 2025 г. като част от Пакта за чиста промишленост ([5]), включва ключови действия за намаляване на разходите за енергия на домакинствата и предприятията и за подпомагане на изграждането на истински енергиен съюз, който постига резултати в областта на конкурентоспособността, сигурността, декарбонизацията и справедливия преход. Планът за действие се основава на четири стълба и осем ключови действия, включително специално действие за повишаване на енергийната ефективност и постигане на икономии на енергия, като се подчертава ролята на енергийната ефективност като ключов фактор, допринасящ за енергия на достъпни цени, декарбонизация и конкурентоспособност на промишлеността. За да се постигне напредък в областта на енергийната ефективност, Европейската комисия ще подкрепя участниците на пазара и финансовите институции в насърчаването на единен пазар за енергийна ефективност.

([1]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Засилване на европейската амбиция в областта на климата за 2030 г. Инвестиция в неутрално по отношение на климата бъдеще в полза на нашите граждани“, COM(2020) 562 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:52020DC0562.

([2]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Европейският зелен пакт“, COM(2019) 640 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:52019DC0640.

([3]) Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета от 13 септември 2023 г. за енергийната ефективност и за изменение на Регламент (ЕС) 2023/955 (преработен текст) (ОВ L 231, 20.9.2023 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj).

([4]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „План за действие за енергия на достъпни цени Отключване на истинската стойност на нашия енергиен съюз за осигуряване на финансово достъпна, ефективно произвеждана и чиста енергия за всички европейци“, COM (2025) 79 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:52025DC0079.

([5]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Пактът за чиста промишленост: Съвместна пътна карта за конкурентоспособност и декарбонизация“, COM(2025) 85 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:52025DC0085.

(4) В съобщението на Комисията от 14 октомври 2020 г., озаглавено „Вълна на саниране за Европа“ ([6]), строителният сектор се определя като ключов за постигането на целите за енергийна ефективност за 2030 г. и за постигането на неутралност по отношение на климата до 2050 г. Това се дължи на значението на сградите, чието потребление на енергия възлиза на приблизително 40 % от общото в Съюза и 36 % от неговите емисии на парникови газове.

(5) Директива (ЕС) 2024/1275 на Европейския парламент и на Съвета ([7]) относно енергийните характеристики на сградите („преработената Директива относно енергийните характеристики на сградите“ (ДЕХС)) влезе в сила на 28 май 2024 г. и има за цел структурно повишаване на енергийните характеристики на сградите с акцент върху подпомагането на санирането на сградите с най-лоши енергийни характеристики, борбата с енергийната бедност чрез даване на приоритет на уязвимите домакинства и постигането на напълно декарбонизиран сграден фонд до 2050 г.

(6) В съобщението относно плана REPowerEU от май 2022 г. ([8]), последвано от Пътната карта за прекратяване на вноса на енергия от Русия ([9]) и предложението за регламент за постепенно прекратяване на вноса на руски газ и подобряване на мониторинга на потенциалните енергийни зависимости ([10]), енергийната ефективност и усилията за икономии на енергия се определят като ключови стълбове на целите на ЕС в областта на енергийната сигурност за значително намаляване на зависимостта от руски изкопаеми горива и ускоряване на енергийния преход.

(7) В доклада „Световни инвестиции в енергетиката през 2025 г.“ на Международната агенция по енергетика (МАЕ) ([11]) се подчертава, че целта за удвояване на темпа на подобряване на енергийната ефективност изисква по-големи допълнителни инвестиции. Въпреки че инвестициите в енергийна ефективност непрекъснато са се увеличавали между 2015 г. и 2022 г., МАЕ констатира, че от 2023 г. има отлив на политическа и финансова подкрепа, като през 2024 г. тенденцията се е потвърдила. По-специално в Европейския съюз инвестициите в енергийна ефективност и електрификация са намалели с 2 %, главно поради намалената политическа подкрепа на някои пазари и спада на продажбите на термопомпи. Като цяло МАЕ заяви, че настоящият годишен темп на инвестициите в енергийна ефективност и електрификация трябва да се утрои, за да се удвои темпът на подобренията на енергийната ефективност.

(8) В доклада на Марио Драги „Стратегия за конкурентоспособност за Европа“ се припомнят огромните нужди на Съюза от финансиране за постигане на неговите цели на политиката, възлизащи на минимални годишни допълнителни инвестиции в размер на 750—800 милиарда евро годишно, и необходимостта от ефективно използване на публичното финансиране от ЕС за стимулиране на частните инвестиции. За да се подкрепи мобилизирането на частни инвестиции, в доклада на Драги се посочва необходимостта от завършване на съюза на капиталовите пазари, от увеличаване на капацитета за финансиране на банковия сектор, което ще включва съживяване на секюритизацията и оценка на настоящото пруденциално регулиране, и от реформиране на бюджета на ЕС, за да се повиши неговата насоченост и ефективност, както и да се подобри усилващия ефект на частните инвестиции.

(9) Мобилизирането на инвестиции в енергийна ефективност и привличането на допълнително частно финансиране чрез специални мерки на политиката и мерки за финансиране действително са от ключово значение, за да се помогне на държавите членки да постигнат целите за 2030 г. за енергийна ефективност, да постигнат неутралност по отношение на климата до 2050 г. по икономически ефективен начин, да улеснят прехода към интегрирана енергийна система, осигуряваща финансово достъпна и чиста енергия за всички, и да намалят натиска върху търсенето на енергия, а оттам и върху цените на енергията, като същевременно се повишават конкурентоспособността и устойчивостта на икономиката на ЕС и се допринася за намаляване на зависимостта на ЕС от вноса на енергия.

([6]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — „Вълна на саниране за Европа — екологизиране на нашите сгради, създаване на работни места, подобряване на качеството на живот“, COM(2020) 662 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:52020DC0662.

([7]) Директива (ЕС) 2024/1275 на Европейския парламент и на Съвета от 24 април 2024 г. относно енергийните характеристики на сградите (ОВ L, 2024/1275, 8.5.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj.

([8]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „План REPowerEU“, COM/2022/230 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=COM%3A2022%3A230%3AFIN&qid=1653033742483.

([9]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Пътна карта за прекратяване на вноса на енергийни ресурси от Русия“, COM(2025) 440 final/2, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0440R%2801%29&qid=1747125158211.

([10]) Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за постепенно прекратяване на вноса на руски природен газ, подобряване на мониторинга на потенциалните енергийни зависимости и за изменение на Регламент (ЕС) 2017/1938, COM(2025) 828 final, 2025/0180 (COD), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0828&qid=1750669110360.

([11]) Доклад на МАЕ, „Световни инвестиции в енергетиката през 2025 г.“, https://iea.blob.core.windows.net/assets/1c136349-1c31-4201-9ed7-1a7d532e4306/WorldEnergyInvestment2025.pdf.

(10) В член 30 от преработената ДЕЕ ((ЕС) 2023/1791) се признава необходимостта от разгръщане на подходяща финансова и техническа подкрепа за мерки за енергийна ефективност и от разработване на целенасочени мерки на политиката, позволяващи мобилизирането на частни инвестиции в енергийна ефективност.

(11) Финансовите институции и участниците на пазара на енергийна ефективност, като например дружествата за енергийни услуги, енергийните общности, енергийните предприятия и операторите на разпределителни системи, централизираните отоплителни и охладителни мрежи, дружествата за недвижими имоти, доставчиците на технологии за енергийна ефективност и технологии за нулеви нетни емисии, следва да играят ключова роля в мобилизирането на частни инвестиции в енергийна ефективност, като използват икономическите ползи от подобренията на енергийната ефективност по отношение на икономиите на разходи за енергия и по този начин допринесат за разширяването на икономическата обосновка за енергийна ефективност.

(12) За да се увеличи ефектът от участието на финансовите институции и допълнително да се мобилизират частни инвестиции за енергийна ефективност, през 2024 г. Комисията създаде Европейската коалиция за финансиране на енергийната ефективност („коалицията“), която обедини държавите — членки на ЕС, финансовите институции и съответните заинтересовани страни като учредители, за да набележат конкретни действия за подобряване на частното финансиране за енергийна ефективност. Целите на коалицията са да се създаде благоприятна пазарна среда за инвестиции в енергийна ефективност и да се увеличи частното финансиране, необходимо за подпомагане на постигането на целите на ЕС в областта на енергетиката и климата за 2030 г. и 2050 г.

(13) В съвместния доклад относно „Финансиране на енергийната ефективност в Европа — оценка на публичните разходи за енергийна ефективност и енергийните характеристики на сградите“ ([12]), в съответствие с разпоредбите на член 30, параграф 17 от преработената ДЕЕ ((ЕС) 2023/1791) и член 9, параграф 8 от преработената ДЕХС ((ЕС) 2024/1275), се оценяват актуалното състояние и ефективността на подкрепата чрез публично финансиране в Европа за привличане на допълнителни частни инвестиции. В съвместния доклад се отбелязва, че инвестициите, необходими за постигане на целите за енергийна ефективност за 2030 г., възлизат на 370 милиарда евро годишно за периода 2021—2030 г. и че прогнозираният недостиг на инвестиции за постигане на целите за енергийна ефективност възлиза на около 170 милиарда евро годишно ([13]). Бюджетните ресурси на ЕС за енергийна ефективност са се увеличили с 62 % в многогодишната финансова рамка за периода 2021—2027 г. в сравнение с периода 2014—2020 г. и с 491 %, като се вземе предвид приносът от NextGenerationEU — от 26,5 на 156,6 милиарда евро. Голяма част от това увеличение идва от Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ). В съвместния доклад се стига до заключението, че ресурсите от бюджета на ЕС и националните публични бюджети за енергийна ефективност са от основно значение, въпреки че представляват само ограничен дял, представляващ около 14,4 % от нуждите от инвестиции. В доклада също така се стига до заключението, че катализиращият ефект на публичното финансиране следва да се използва пълноценно и допълнително чрез повишаване на ефективността и ефикасността на публичната бюджетна подкрепа за постигане на по-големи икономии на енергия и привличане на допълнителен частен капитал.

(14) Като се има предвид ограничената наличност на публични ресурси, тяхното използване следва да бъде насочено към засилване на икономическата обосновка за енергийна ефективност и по този начин към преодоляване на неефективността на пазара, възпрепятстваща мобилизирането на частни инвестиции в енергийна ефективност, като същевременно се постави акцент върху предоставянето на подкрепа на уязвимите групи за справяне с високите първоначални разходи. Освен това ограничената стандартизация на инвестициите в енергийна ефективност представлява критична пречка пред разработването на специални финансови предложения и финансови инструменти за енергийна ефективност в голям мащаб, като по този начин не успява да привлече частни капиталови инвеститори и пазарни оператори. Поради това продължава да бъде от ключово значение да се подкрепят обединяването, помощта за разработване на проекти и общите методики за разработване, обобщаване и оценяване на инвестициите в енергийна ефективност с цел допълнително привличане на частни капитали.

(15) Тъй като домакинствата, засегнати от енергийна бедност, не разполагат със собствени ресурси и имат ограничен достъп до търговски заеми, те се сблъскват с пречки пред достъпа до финансиране за инвестиции. Поради това тези домакинства се нуждаят от иновативни публични финансови инструменти, съчетаващи различни форми на финансиране, които могат да дадат възможност за достъп до финансиране под формата на заеми с нулева до ниска лихва, безвъзмездно финансиране, основано на резултатите — като например сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат и финансиране чрез сметките за комунални услуги — което позволява на домакинствата да получат достъп до предварителна финансова подкрепа и да възстановят инвестицията, докато спестяват от сметките си за енергия, наред с други иновативни форми на финансиране. Енергийните общности могат също така да играят роля в обединяването на частните инвестиции в решения за енергийна ефективност по начин, който е по-достъпен и финансово приемлив за гражданите, местните органи, МСП и уязвимите домакинства.

(16) Очаква се мерките за намаляване на сметките за енергия и намаляване на енергийната бедност, както и мерките в подкрепа на санирането на сградите с най-лоши енергийни характеристики и за посрещане на нуждите на уязвимите потребители, да допринесат положително за целта на Комисията за увеличаване на предлагането и достъпа до жилища на достъпни цени.

([12]) Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно финансирането на енергийната ефективност в Европа: оценка на публичните разходи за енергийна ефективност и енергийните характеристики на сградите COM(2026)118.

([13]) Доклад на МАЕ за енергийната ефективност за 2024 г., https://iea.blob.core.windows.net/assets/f304f2ba-e9a2-4e6d-b529-fb67cd13f646/EnergyEfficiency2024.pdf; и Bruegel, How to finance the European Union's building decarbonisation plan (Как да се финансира планът на Европейския съюз за декарбонизация на сградите), източник: PB 12 2024.pdf.

(17) Конкретно по отношение на строителния сектор наблюдаваният среден процент на саниране в държавите — членки на ЕС, понастоящем е твърде нисък (т.е. под 1 %), за да се гарантира навременна декарбонизация на сградния фонд. Подкрепата за увеличаване на темповете на саниране и въвеждането на мерки за енергийна ефективност в предприятията, включително чрез регулаторни мерки, ще стимулира частните инвеститори и участието на пазарните оператори в развитието на процъфтяващ пазар за инвестиции в енергийна ефективност.

(18) Увеличаването на частните инвестиции за енергийна ефективност изисква да се признаят съществуващите различия между пазарите за енергийна ефективност на държавите членки, практиките за финансиране и техните регулаторни рамки и рамки за подкрепа. След като установи, че различните предизвикателства на национално и регионално равнище се нуждаят от различни подходи на политиката, създадената на равнището на Съюза коалиция се допълва от специални национални центрове, базирани в държавите членки. Целта е всеки център да се съсредоточи върху конкретен пазарно ориентиран подход за постигане на енергийна ефективност. Националните центрове на коалицията следва да стимулират възприемането на решения за финансиране на национално равнище чрез събиране на подходящите заинтересовани страни, включително публични органи и финансови институции, и чрез предоставяне на непрекъсната техническа подкрепа на органите на държавите членки, за да им се помогне да разработят решения за финансиране на енергийната ефективност в съответствие със своите цели и амбиции на политиката. По подобен начин настоящата препоръка за осигуряване на частни инвестиции в енергийна ефективност следва да бъде съобразена със специфичните национални пазари и практики за финансиране.

(19) През пролетта на 2024 г. Комисията свика Европейски граждански панел за енергийна ефективност, в който участваха 150 европейски граждани, за да обсъдят предизвикателствата и ползите от енергийната ефективност, които са от най-голямо значение за тях. В резултат на обсъжданията гражданите представиха списък с конкретни препоръки, които да бъдат включени в предстоящите инициативи на Комисията, като подчертаха в своите препоръки ключовата роля на подкрепата за финансирането за енергийна ефективност ([14]).

(20) Съгласно член 30, параграф 10 от преработената ДЕЕ ((ЕС) 2023/1791) от Комисията се изисква да предостави насоки за държавите членки и участниците на пазара относно начините за осигуряване на частни инвестиции в енергийна ефективност. Насоките следва да подпомогнат държавите членки и участниците на пазара при развитието и прилагането на техните инвестиции в енергийната ефективност, както в рамките на различните програми на Съюза, така и извън тях, и следва да предлагат подходящи финансови механизми и иновативни решения за финансиране с комбинация от безвъзмездни помощи, финансови инструменти и помощ за развитието на проекти, за увеличаване на мащаба на съществуващите инициативи и използване на програмите на Съюза като катализатор за увеличаване на ефекта и привличане на частни инвестиции.

(21) Настоящата препоръка се придружава от подробно приложение с примери за конкретни действия, мерки и насоки за изпълнение чрез създаването на схеми за финансиране, които могат да отключат частни инвестиции в енергийна ефективност.

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ПРЕПОРЪКА:

Държавите членки и участниците на пазара следва:

1. **Да създават дългосрочна рамка за подкрепа на публичното финансиране за енергийна ефективност**, като използват по-специално ролята на специализираните механизми за финансиране с револвиращ характер и публичните гаранции за увеличаване на достъпа до финансиране и намаляване на риска за инвестициите. Тази рамка за подкрепа следва да осигури основата за разработване на кредитни продукти за финансиране на енергийната ефективност и частни схеми за финансиране и да се основава на предвидима регулаторна рамка за енергийна ефективност, която гарантира дългосрочна видимост на политиката и повишава доверието на инвеститорите. Рамката следва също така да се възползва от регулаторни и фискални стимули, за да стимулира подобренията и инвестициите в енергийната ефективност.

2. **Създаване или укрепване на национален фонд за енергийна ефективност (NEEF) или еквивалентни механизми** на национално или регионално равнище като специален инструмент за улесняване на достъпа до схеми за публично финансиране за подпомагане на енергийната ефективност, като различните потоци на финансиране и инструменти за финансиране се поставят в единна организационна структура. Този механизъм следва да рационализира достъпа до финансиране, да обедини солидна верига от инвестиции в енергийна ефективност и да даде възможност за комбиниране на множество потоци от публично и частно финансиране в единна операция. Този механизъм би могъл да въведе, наред с другото, целеви програми за финансиране, публични гаранции, финансови инструменти, подкрепа за техническа помощ, групиране на кредити за целите на секюритизацията и схеми за форфетиране и факторинг и да допринесе за опростяване на процесите, правилата и методиките, свързани с енергийната ефективност, както и за подобряване на видимостта и осведомеността както за схемите за финансова подкрепа, така и за финансовите стимули за енергийна ефективност. Освен това държавите-членки следва:
   — Да оценят състоянието на схемите за финансиране на енергийната ефективност в своята държава; както и
   — да определят дали капитализацията на националния фонд за енергийна ефективност е постигната или увеличена;

([14]) Окончателни препоръки, Европейски граждански панел за енергийна ефективност, https://citizens.ec.europa.eu/document/download/52a3608d-662c-4b0e-b463-684a9dbef302_en?filename=Final%20recommendations%20European%20Citizens%60%20Panel%20on%20Energy%20Efficiency.pdf.

3. **Да разширят дългосрочните финансови инструменти и решения за смесено финансиране.** Държавите членки следва да преразгледат съществуващата национална рамка за финансиране с оглед на създаването и използването на решения за смесено финансиране, съчетаващи нисколихвени заеми и публични гаранции в една операция с различни видове безвъзмездни средства — лихвени субсидии и субсидии за гаранционни такси, капиталови облекчения, безвъзмездни средства за техническа помощ, които заедно могат да подкрепят разработването на частни предложения за финансиране, финансови продукти и иновативни инструменти за финансиране. Освен това държавите-членки следва:

   — Да модулират комбинираната подкрепа под формата на безвъзмездни средства, за да се намалят риска и пречките пред достъпа до финансиране;

   — Да усилят ефекта на естеството на револвиращите фондове на финансовите инструменти за енергийна ефективност с комбиниран компонент за безвъзмездни средства;

   — Да подкрепят разработването на специфични финансови инструменти за енергийна ефективност; както и

   — Максимално да използват средствата и програмите от бюджета на ЕС за въвеждане на финансови инструменти в голям мащаб.

4. **Въвеждане на механизми за подпомагане на разработването на проекти и подкрепа за разработването на „агрегатори“ на проекти за енергийна ефективност** Това включва обслужване на едно гише за подпомагане на гражданите и предприятията при разработването и обединяването на инвестиционни проекти за енергийна ефективност, супер-ДПЕУ (дружества за предоставяне на енергийни услуги), енергийни общности, съоръжения за подпомагане на разработването на проекти и други организатори на проекти. Доставчиците на услуги по агрегиране следва да бъдат подпомагани, за да достигнат критичен размер, с цел да се създаде стабилен поток от подходящи за банково финансиране инвестиции. Държавите членки се насърчават да използват подкрепата на ЕС, например чрез Европейската програма за подпомагане в областта на енергетиката на местно равнище (ELENA), за създаване на национални или регионални механизми за техническа помощ и помощ за разработване на проекти.

5. Активно участие в Европейската коалиция за финансиране на енергийната ефективност с цел насърчаване на по-тясно и ефективно сътрудничество с финансовите институции Това включва развитие на националните центрове, определяне на техните мандати и работни програми. Освен това държавите-членки следва:

   — Да създават партньорства, за да се помогне на търговските банки да използват по-добре финансовите съпътстващи ползи от инвестициите в енергийна ефективност; както и

   — Да подкрепят и изискват от финансовите институции да предлагат благоприятни за клиентите възможности за финансиране за енергийна ефективност.

6. **Да използват по най-добрия начин фискалните стимули за мобилизиране на частни инвестиции в енергийна ефективност**. Ключов приоритет следва да бъде премахването на фискалните мерки и субсидиите, които демотивират инвестициите в подобрения на енергийната ефективност, като например такива, които създават зависимост от основани на изкопаеми горива и енергийно неефективни технологии, и избягването на фискални мерки, които с по-високи фискални такси са насочени към икономическите съпътстващи ползи от подобренията на енергийната ефективност. Да въведат положителни фискални стимули и данъчни мерки за мобилизиране на инвестиции в енергийна ефективност.

7. Насърчаване на разработването и внедряването на кредитни продукти за финансиране на енергийната ефективност и частно финансиране чрез договори за кредит Те включват ипотечни кредити за енергийна ефективност и заеми за саниране, включително използването на публични гаранции, други мерки за намаляване на риска, данъчни стимули, засилване на ролята на сектора на банкирането на дребно и оценяване на икономиите на енергия в оценките на кредитоспособността. В съответствие с преработената ДЕЕ ((ЕС) 2023/1791) да гарантират, че кредитните продукти за финансиране на енергийната ефективност се предлагат широко и по недискриминационен начин от финансовите институции — което означава, че те се насърчават спрямо традиционните финансови продукти, когато това отговаря на висшия интерес на потенциалните клиенти — и са видими и достъпни за потребителите, включително чрез подкрепа от трети страни участници и публични органи. Освен това държавите-членки следва:

   — Да дадат възможност на сдруженията на съсобствениците да вземат съвместно заеми за финансиране на инвестиции в енергийна ефективност; както и

   — Да предоставят техническа помощ и съвети на финансовите институции с цел да се изгради необходимия капацитет у служителите, отговарящи за заемите, за да предлагат кредитни продукти за финансиране на енергийната ефективност.

   Участниците на пазара следва:

   — Да разработят и предлагат на пазара кредитни продукти за финансиране на енергийната ефективност; както и

   — Да осигурят благоприятни за клиентите решения за финансиране и отпускане на заеми за енергийна ефективност в съответствие с член 30 от ДЕЕ.

8. **Създаване на необходимата регулаторна рамка и подкрепа за разработването на иновативни схеми за финансиране.** Следва да бъдат разработени схеми като финансиране чрез данъчното облагане и финансиране чрез сметките за комунални услуги, като се даде възможност на съответните публични органи да използват данъци и други такси като средства за погасяване на дългове, като се включат енергийните предприятия и дистрибуторите във финансирането на мерки за енергийна ефективност и се даде възможност за погасяване на дългове чрез сметките за енергия. Освен това, да предоставят възможност дългът да бъде обвързан с имущество и прехвърлен с право на собственост върху имущество. По-конкретно, от държавите членки се изисква:

   — Да преценят дали националната рамка позволява разработването на схеми за финансиране чрез данъчното облагане и чрез сметките за комунални услуги;

   — Да определят правото на енергийните предприятия да предоставят финансиране за енергийна ефективност;

   — Да установят процедури за гарантиране на погасяването чрез данъци, свързани с недвижимо имущество, и прехвърляне на дълг заедно със собствеността;

   — Да осигурят достатъчен паричен поток в изпълнителните организации (напр. дружества за комунални услуги, дружества за предоставяне на енергийни услуги) и/или създаване на национални или местни гаранционни и помощни фондове за постигане на ръст;

   Участниците на пазара следва:

   — Да разработят и предлагат на пазара схеми за финансиране на енергийната ефективност чрез сметките за комунални услуги, като се насърчава сътрудничеството между енергийните предприятия и дружествата за предоставяне на енергийни услуги.

9. **Премахване на пречките и увеличаване на финансирането за енергийна ефективност чрез споразумения за услуги и насърчаване на пазар за енергийни услуги** Примерите включват подкрепа за подобрения на енергийната ефективност чрез оперативни разходи (OPEX), премахване на административните пречки и пречките пред развитието на пазара на ДПЕУ, използване на инструменти, основани на резултатите, като например договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат и други иновативни решения за енергийни услуги. Държавите членки и участниците на пазара следва:

   — Да използват подкрепа от ЕС и национална публична бюджетна подкрепа за развитие на пазара на ДПЕУ чрез улесняване на финансирането за ДПЕУ и дружествата със специална инвестиционна цел в областта на енергийната ефективност;

   — Да насърчават ролята на ДПЕУ и да популяризират новите условия за сключване на договори, като например енергийната ефективност като услуга и договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат като стълб на националната политика за енергийна ефективност;

   — Да насърчават актуализирането на законодателните рамки и обществените поръчки с цел изрично признаване и улесняване на финансирането на ДПЕУ и сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат; както и

   — Да подкрепят внедряването на усъвършенствана инфраструктура за измерване, която може автоматично да следи енергийните потоци и икономиите на енергия.

   Участниците на пазара следва:

   — Да използват публичната подкрепа и единния пазар на ЕС за насърчаване на динамичен пазар за енергийна ефективност като услуга, включително през вътрешните граници на ЕС; както и

   — Да развиват партньорства между доставчиците на технологии, енергоразпределителните предприятия и дружествата за енергийни услуги и финансовите институции

10. **Въвеждане на дългосрочни публични гаранции и други инструменти за намаляване на риска, които са в състояние да увеличат достъпа до частно финансиране за енергийна ефективност.** Посочените са ключът към подобряване на икономическите аргументи за енергийна ефективност чрез намаляване на общия инвестиционен риск, подкрепа за кредитното подобрение с цел увеличаване на достъпа до финансиране на конкретни пазари и сегменти от населението и чрез подкрепа на по-конкурентни лихвени ставки. Освен това държавите членки следва да идентифицират специфичните за държавата рискове и трудности при достъпа до финансиране за участниците на пазара.

11. Насърчаване на възможностите за рефинансиране и създаване на благоприятни условия за развитието на вторичен пазар за енергийна ефективност с частни финансови институции. Тези механизми биха могли да подпомогнат схемите за форфетиране и факторинг за договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат на ДПЕУ, да обединят вземанията за енергийна ефективност от различни кредитни институции за целите на секюритизацията и да улеснят създаването на супер-дружества за предоставяне на енергийни услуги или подобни структури, които посредничат между ДПЕУ и институционалните инвеститори. Освен това, държавите членки и участниците на пазара следва:

   — да стимулират развитието на пазара на зелени облигации в своя национален контекст; както и

— да установят и задълбочат специализиран диалог с финансовите институции относно развитието на вторичен пазар за енергийна ефективност; както и

— да подкрепят създаването на специални механизми за рефинансиране на енергийната ефективност.

12. **Подобряване на събирането на данни за енергийната ефективност.** Тук се включват данни за финансовите резултати от инвестициите в енергийна ефективност, включително относно финансовите резултати на инвестициите в енергийна ефективност, и данни за подпомагане на мерките за мониторинг и проверка на икономиите на енергия. Държавите членки и участниците на пазара следва да подкрепят разработването хармонизирането, стандартизирането и опростяването на методологиите за оценка на проекти, включително оценката на неенергийните ползи и мерките за мониторинг и проверка на икономиите на енергия, което е от ключово значение за повишаване на доверието и сигурността на инвеститорите, и осигурява паричната стойност на икономиите на енергия като търгуема стока.

При изпълнението на настоящата препоръка държавите членки и участниците на пазара следва да обърнат подходящо внимание на приложението към нея, в което се предоставят подробни насоки относно конкретни мерки на политиката и мерки за финансиране за мобилизиране на частни инвестиции в енергийна ефективност, включително конкретни препоръчителни действия, обоснован контекст и примери за успешни случаи на прилагане.

Съставено в Брюксел на 10 март 2026 година.

За Комисията
Dan JØRGENSEN
Член на Комисията

ПРИЛОЖЕНИЕ

1. **ВЪВЕДЕНИЕ**

В настоящото приложение към Препоръката на Комисията относно осигуряването на частни инвестиции в енергийна ефективност (Препоръката) се предоставят подробности относно конкретни мерки на политиката и мерки за финансиране за мобилизиране на частни инвестиции в енергийна ефективност. В него се набелязват ключови стъпки и се дават примери за успешни случаи с цел подпомагане на държавите членки при установяването на конкретни действия и схеми за финансиране.

Тези мерки са структурирани в два раздела според двата взаимосвързани фактора за осигуряване на частни инвестиции:

(1) активиране и съвкупно търсене на инвестиции в енергийна ефективност;

(2) подобряване на предлагането на финансиране за енергийна ефективност, намаляване на риска за инвестициите и възможности за рефинансиране.

Първият раздел се отнася до препоръки 2—6 от основния текст, а вторият — до препоръки 7—12. **Първата препоръка** за създаване на дългосрочна рамка за подкрепа на публичното финансиране за енергийна ефективност е предпоставка за разработването на допълнителни действия, които са в състояние да мобилизират допълнително частни инвестиции и, като цяло, икономическата обосновка на енергийната ефективност.

Като се имат предвид съществуващите регулаторни и управленски различия между държавите членки и техните различни практики за финансиране за енергийна ефективност и разработването на предложения за частно финансиране за енергийна ефективност, препоръките в настоящото приложение ще трябва да бъдат съобразени със специфичната национална и регионална рамка за енергийна ефективност и управление на всяка държава членка.

За да разработи препоръката и като част от свързания с нея съвместен доклад относно финансирането на енергийната ефективност в Европа — оценка на публичните разходи за енергийна ефективност, Комисията, с подкрепата на националните органи, определи и оцени над 400 схеми за публично финансиране в подкрепа на инвестициите в енергийна ефективност в 27-те държави — членки на ЕС, включително схеми, съфинансирани от ЕС ([1]). Според съвместния доклад държавите членки използват предимно форми на схеми за финансиране с неподлежаща на връщане подкрепа за подпомагане на енергийната ефективност. По-рядко срещани са алтернативни решения, насочени към форми на схеми за финансиране с подлежаща на връщане подкрепа, които са в състояние по-добре да привлекат частни инвестиции. В съвместния доклад се отбелязва, че годишните инвестиции, необходими за постигане на целите за енергийна ефективност за 2030 г., са в размер на 370 милиарда евро годишно за периода 2021—2030 г. и че прогнозираният недостиг на инвестиции за постигане на целите за енергийна ефективност възлиза на около 170 милиарда евро годишно. Това трябва да бъде свързано с бюджетните ресурси на ЕС за енергийна ефективност, които са се увеличили с 491 % в многогодишната финансова рамка за периода 2021—2027 г. в сравнение с периода 2014—2020 г., т.е. от 26,5 на 156,6 милиарда евро, като голяма част от това увеличение идва от Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ). В доклада се стига до заключението, че ресурсите от бюджета на ЕС и националните публични бюджети за енергийна ефективност са от основно значение, но могат да покрият само ограничен дял (14,4 %) от недостига на инвестиции. Поради това каталитичният ефект на публичното финансиране следва да се използва в максимална степен чрез повишаване на неговата ефективност и ефикасност, за да се постигнат по-големи икономии на енергия и да се привлече допълнителен частен капитал.

2. **АКТИВИРАНЕ И СЪВКУПНО ТЪРСЕНЕ НА ИНВЕСТИЦИИ В ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ**

Активирането и обединяването на търсенето на инвестиции е ключовият етап към мобилизирането на частно финансиране за инвестиции в енергийна ефективност. Поради това е необходимо да се разработят стабилни инвестиционни механизми и да се стимулира търсенето на енергийна ефективност, за да се повиши привлекателността на тези инструменти за частните инвеститори. Държавите — членки на ЕС, играят ключова роля за активирането и обединяването на търсенето на инвестиции в енергийна ефективност. Главата по-долу се отнася до препоръки 2—6 от основния текст.

2.1. **Препоръка 2: Създаване или укрепване на националния фонд за енергийна ефективност или еквивалентни механизми**

Обединяването на различни финансови потоци и техническа и финансова помощ в национален фонд за енергийна ефективност (НФЕЕ) или еквивалентен механизъм, като например национални насърчителни банки, е от ключово значение за подпомагане на изпълнението на мерките за енергийна ефективност и за постигане на приноса на държавите членки към целите на ЕС за енергийна ефективност за 2030 г. Такъв фонд може да помогне за засилване на националната координация и централизираната финансова подкрепа, за обединяване на експертния опит в областта на финансирането за енергийна ефективност, за улесняване на съчетаването на различни схеми за финансиране и източници на публична финансова подкрепа и за по-добро обединяване на инвестиционните механизми чрез съгласуване на правилата за допустимост, мониторинг и проверка.

([1]) Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно финансирането на енергийната ефективност в Европа: оценка на публичните разходи за енергийна ефективност и енергийните характеристики на сградите COM(2026)118.

Ролята на Националния фонд за енергийна ефективност за приноса към целите на ЕС за енергийна ефективност е установена в член 30 от преработената Директива за енергийната ефективност (ДЕЕ) ([2]). В член 30 от ДЕЕ също така се предвижда възможността за изпълнение на някои от изискванията за енергийна ефективност чрез финансова вноска в националния фонд за енергийна ефективност ([3]).

Към 2024 г. 16 от 27 държави членки са разполагали с национален фонд за енергийна ефективност или подобна структура ([4]). Тези национални механизми за финансиране обаче се различават значително по отношение на обема на финансирането и вида на предоставяната финансова подкрепа, като много от тях изглеждат пасивни или недостатъчно използвани.

Създаването или възобновяването на национален фонд за енергийна ефективност или подобен фонд е ключова стъпка към подобряване на националната рамка за финансиране и осигуряване на частни инвестиции в енергийна ефективност. Такъв специален субект може да подобри координацията и агрегирането на финансови инструменти и механизми чрез обединяване на публични ресурси и внедряване на решения за смесено финансиране, като се използва комбинацията от безвъзмездни средства и заеми за конкретни инвестиции. Освен това чрез агрегиране на технически и финансови експертни познания такъв фонд може да предоставя техническа помощ за широкомащабни проекти за енергийна ефективност и пилотни иновативни решения за финансиране за енергийна ефективност.

Основна пречка пред използването на смесено финансиране за енергийна ефективност е липсата на координация между програмите за отпускане на безвъзмездни средства и финансовите инструменти, като например заеми при благоприятни условия, публични гаранции или други решения за намаляване на риска. Безвъзмездните средства често изместват други финансови инструменти, особено когато границите между механизмите за неподлежаща и подлежаща на връщане подкрепа не са ясно разграничени. Обединяването на ресурси и експертен опит в един нов или вече съществуващ субект на национално равнище може да даде възможност за по-добра координация между различните потоци на финансиране, включително чрез съгласуване на правилата и процедурите за оценка на допустимостта на мерките, за мониторинг и за проверка на постигнатите икономии на енергия. В много случаи подобряването и опростяването на националните рамки за подкрепа на инвестициите в енергийна ефективност може да намали трансакционните разходи, да повиши прозрачността и да осигури дългосрочна видимост за заинтересованите страни от промишлеността и финансовите институции на националния пазар за енергийна ефективност, като направи икономическата обосновка на енергийната ефективност по-привлекателна.

Освен това обединяването на експертния опит в областта на финансирането на енергийната ефективност в национален фонд за енергийна ефективност може да увеличи координацията при събирането на данни относно инвестициите в енергийна ефективност и сътрудничеството с частни финансови институции. То може също така да предостави целенасочена обратна връзка на създателите на политики на национално и европейско равнище относно увеличаването на инвестициите в енергийна ефективност. Ролята на националния фонд за енергийна ефективност за координиране и събиране на информация върви успоредно с насърчаването на партньорства на национално равнище между публичните органи, финансовите институции и сектора на енергийната ефективност с цел по-добро координиране на публичните стимули и схемите за подкрепа с частни решения за финансиране. Такива партньорства могат да се осъществяват и в контекста на националните центрове, създадени в рамките на Европейската коалиция за финансиране в областта на енергийната ефективност ([5]).

В този контекст ключовите действия в подкрепа на обединяването на потоците на финансиране за енергийна ефективност и финансовия експертен опит са:

— **Оценка на състоянието на схемите за финансиране на енергийната ефективност** в страната, за да установи дали увеличеното обединяване на финансови ресурси и координирането на подкрепата за публично финансиране могат да намалят трансакционните разходи, като същевременно увеличат привлекателността и видимостта на инвестициите в енергийна ефективност за частните инвеститори.

([2]) Националният фонд за енергийна ефективност (НФЕЕ), както е установен в член 30, параграф 12 от преработената ДЕЕ, се определя като субектът, който подпомага националното изпълнение на мерките за енергийна ефективност и осигурява постигането на националния принос към целите на ЕС за енергийна ефективност за 2030 г.

([3]) За допълнителна информация относно начина, по който държавите членки могат да използват варианта за финансова вноска, вж. Препоръката на Комисията от 12 декември 2023 г. относно транспонирането на член 30, отнасящ се до националните фондове за енергийна ефективност, финансирането и техническата подкрепа от Директива (ЕС) 2023/1791 относно енергийната ефективност (преработена ДЕЕ) (ОВ C, C/2023/1553, 19.12.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1553/oj), (C/2023/1553), в която се предоставят допълнителни подробности относно вариантите на политиката за създаване на национални фондове за енергийна ефективност и относно вариантите за финансова вноска в националния фонд за енергийна ефективност за постигане на част от задълженията за енергийна ефективност.

([4]) 16-те държави членки, които са създали национален фонд за енергийна ефективност или подобна структура, са България, Германия, Ирландия, Испания, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Нидерландия, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Хърватия, Чехия.

([5]) Европейската коалиция за финансиране на енергийната ефективност е инициатива на Комисията, която обединява държавите от ЕС, финансовите институции и съответните заинтересовани страни, за да се набележат действия за конкретно подобряване на частното финансиране за енергийна ефективност. За повече информация: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/financing/european-energy-efficiency-financing-coalition_en.

— **Създаване на национален фонд за енергийна ефективност или подобна структура, или укрепване на съществуващата**. На фонда следва да бъде даден ясен мандат за мобилизиране на финансиране за енергийна ефективност в различни сектори, включително за саниране на съществуващия жилищен фонд и промяна на предназначението на сградите в проекти за енергийно ефективни жилища. Това може да се постигне чрез специална структура с конкретен мандат за мобилизиране на инвестиции в енергийна ефективност, създадена в рамките на съществуващите органи за насърчаване на капиталовите инвестиции или извън тях, която да управлява подкрепата от ЕС и националното публично финансиране за енергийна ефективност. Държавите членки следва да гарантират, че структурата разполага с необходимия експертен опит за ефективно изпълнение на своя мандат.

— **Определяне на капитализацията на националния фонд за енергийна ефективност,** чрез възлагане на финансирането на дългосрочни национални програми за енергийна ефективност; разработването на решения за смесено финансиране; и предоставянето на техническа помощ за финансиране на енергийната ефективност. Фондът може да бъде капитализиран чрез различни средства, включително чрез публичен бюджет и европейски/национални програми за публично подпомагане; вземания от дългосрочните финансови инструменти за енергийна ефективност; приходи от търгове на сертификати за икономии на енергия по националните схеми за задължения за енергийна ефективност (СЗЕЕ); квоти за емисии съгласно схемата на ЕС за търговия с емисии; търговия с бели сертификати; или привличане на частно финансиране на капиталовите пазари, като например прехвърляне на вземания от икономии на енергия на институционални инвеститори, осъществяващи дейност на вторичния пазар.

— **Засилване на ролята на националния фонд за енергийна ефективност или подобен субект** при предоставянето на техническа помощ за широкомащабни инвестиционни проекти; събиране на данни; оценка на развитието на пазара и инвестициите в енергийна ефективност; и предоставяне на експертни съвети относно финансовите инструменти, иновативните решения за финансиране и политиката, включително чрез националните центрове на Европейската коалиция за финансиране на енергийната ефективност.

Примерите за успешно създаване на национални фондове за енергийна ефективност включват ALTUM ([6]) в Латвия, който обединява подкрепа за финансиране на енергийната ефективност и експертен опит в рамките на съществуващ национален механизъм, и испанския национален фонд за енергийна ефективност ([7]), който бе създаден, за да изпълнява националните задължения за икономии на енергия, като същевременно разширява дейностите си (вж.).

2.2. **Препоръка 3: Разширяване на дългосрочните финансови инструменти и решения за смесено финансиране**

Като част от доклада относно финансирането за енергийна ефективност в Европа Комисията проучи равнището на финансиране за енергийна ефективност в държавите — членки на ЕС-27, и направи оценка на съществуващите схеми за финансиране за енергийна ефективност, финансирани както от ЕС, така и на национално равнище. От 426 схеми за финансиране на енергийната ефективност, установени в държавите членки от ЕС-27 през периода 2014—2024 г., само 25 % са използвали финансови инструменти, включително смесена финансова подкрепа, съчетаваща безвъзмездни средства и заеми в една операция. Останалите 75 % са били схеми с неподлежаща на връщане подкрепа, като например безвъзмездни средства и данъчни кредити. Само в няколко държави членки финансовите инструменти и решенията за смесено финансиране представляват повече от 30 % от публичната финансова подкрепа за енергийна ефективност.

Въпреки че схемите, основани на безвъзмездни средства, данъчните кредити и другите форми на неподлежащи на връщане субсидии не възпрепятстват непременно мобилизирането на частни инвестиции, те често имат по-ниски коефициенти на ливъридж и по-висок интензитет на безвъзмездните средства в сравнение с финансовите инструменти и решенията за смесено финансиране. Това може да доведе до изместване на частния капитал от финансирането за енергийна ефективност. Освен това програмите за безвъзмездни средства и субсидии, които разчитат в голяма степен на фискалния капацитет на държавите членки и на вноските от бюджета на ЕС, могат да доведат до подход на „спиране и потегляне“, който възпрепятства развитието на процъфтяващ пазар на енергийната ефективност. Освен това в сравнение с финансовите инструменти и решенията за смесено финансиране програмите, основани на безвъзмездни средства, и данъчните кредити не привличат капиталови пазари и участие на частни инвеститори, а често разчитат изключително на частно съфинансиране от

([6]) ALTUM, латвийско държавно дружество, предоставя на дружества и домакинства достъп до финансови ресурси чрез заеми, гаранции и инвестиции във фондове за рисков капитал. Финансирането за изпълнение на програмите за държавна подкрепа включва както средства от ЕС, така и национално публично финансиране, както и финансиране, набрано от ALTUM от международни институции и капиталови пазари. ALTUM играе решаваща роля в подкрепа на инвестициите в енергийна ефективност, тъй като обединява финансова подкрепа за частни лица и предприятия, насочена както към енергийната ефективност на сградите, така и в промишлеността, с комбинирана подкрепа, състояща се от програми за безвъзмездни средства, заеми при благоприятни условия, публични гаранции и техническа помощ. За повече информация: https://www.altum.lv/en/.

([7]) Испанският национален фонд за енергийна ефективност (FNEE) финансира национални инициативи за енергийна ефективност в съответствие с член 30 от ДЕЕ. Създаден през 2014 г., FNEE се управлява от Института за диверсификация и икономия на енергия (IDAE), от името на Министерството на екологичния преход и демографските предизвикателства. FNEE предоставя икономическа и финансова подкрепа, техническа помощ, обучение и информация с цел повишаване на енергийната ефективност в различни сектори и техния принос към националната цел за икономии на енергия съгласно член 8 от ДЕЕ. FNEE е част от испанската национална система за задължения за енергийна ефективност, съгласно която на задължените страни (дружества за търговия с газ и електроенергия, оператори на петролни продукти на едро и оператори на едро на втечнен нефтен газ) се налагат годишни национални задължения за икономии на енергия. За да изпълнят тези задължения, задължените страни трябва да правят минимална годишна финансова вноска във FNEE. Останалата част от задълженията могат да бъдат изпълнени чрез доброволно придобиване на сертификати за икономии на енергия или чрез допълнителна финансова вноска във фонда. За повече информация: https://www.idae.es/ayudas-y-financiacion/fondo-nacional-de-eficiencia-energetica.

собствените ресурси и икономии на бенефициерите на безвъзмездни средства. Парадоксално е, че формата на финансиране с неподлежащата на връщане подкрепа създава пречка пред достъпа за онези, които не разполагат с достатъчно собствени ресурси за покриване на необходимото съфинансиране или, в случай на схеми за данъчни кредити, не разполагат с достатъчно високи облагаеми доходи, за да се възползват от схемата. Това може да има регресивно въздействие върху фискалната политика, когато достъпът до публични субсидии се увеличава с облагаемия доход.

В същото време инвестициите в енергийна ефективност често са възпрепятствани от високия риск и трудния достъп до финансиране. Това може да се случи за определени пазарни сегменти, като например домакинства с ниски доходи, многофамилни жилищни сгради или МСП, или с по-амбициозни инвестиции в икономии на енергия или внедряване на нови технологии. Използването на подкрепа под формата на безвъзмездни средства в комбинация със заеми, заедно с други мерки за намаляване на риска, като например публични гаранции, може да намали свързаните с това рискове.

Поради това, за да привлекат повече частен капитал за енергийна ефективност, като същевременно гарантират широк достъп до дългосрочна финансова подкрепа, държавите членки **следва да използват финансови инструменти в голям мащаб, по-специално широкомащабни схеми за смесено финансиране, които съчетават безвъзмездни средства и финансови инструменти, включително заеми и публични гаранции**. Това може да се постигне чрез създаване на дългосрочни национални финансови инструменти за енергийна ефективност, за да се предоставят възможности за дългосрочно финансиране, включително чрез използване на револвиращи фондове и адаптиране на подкрепата с безвъзмездни средства, за да се отговори на нуждите на бенефициерите от целевата група.

Мащабното създаване на дългосрочни финансови инструменти ще даде възможност и за сътрудничество с участниците на пазара — финансови институции, дружества за предоставяне на енергийни услуги, финансиране от трети страни и организатори на проекти — което ще осигури стабилна и дългосрочна перспектива за максимално съчетаване на публичния и частния принос. Тези инструменти следва да бъдат на разположение за различни сектори и могат да функционират като револвиращи фондове, редовно рефинансирани чрез публични средства.

Тези инструменти следва да бъдат съчетани и със специална подкрепа за техническа помощ, за да се разработят специфични финансови инструменти за енергийна ефективност, като се използва участието на частни финансови институции и дружества за предоставяне на енергийни услуги (ДПЕУ), както и иновативни решения за финансиране, като например сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат и енергийна ефективност като услуга.

За да се увеличат ефективно финансовите инструменти за енергийна ефективност, подлежащите на връщане заеми и заемите при благоприятни условия, както и публичните гаранции следва да бъдат съчетани със специална подкрепа под формата на безвъзмездни средства, съобразена със специфични критерии, като например обхвата на подобряването на енергийната ефективност, целевия сегмент от населението или вида на разглеждания актив (напр. саниране на сгради с най-лоши енергийни характеристики и на многофамилни жилищни сгради). Приоритетът следва да бъде създаването на комбинирани решения за финансиране, които привличат публични безвъзмездни средства, за да се гарантира достъп до финансиране и да се намали рискът за по-амбициозните инвестиции. Националните фондове за енергийна ефективност или подобни структури са в добра позиция да използват такива дългосрочни финансови инструменти, като съчетават заеми или гаранции с компоненти на безвъзмездни средства в една операция за енергийна ефективност.

Например в рамките на фондовете на политиката на сближаване Комисията и платформата за консултации по FI-Compass на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) ([8]) са разработили доказан модел за финансов инструмент за енергийна ефективност с компонент за безвъзмездни средства, при който субектът, изпълняващ финансовия инструмент, предоставя както компонента за заеми, така и компонента за безвъзмездни средства на финансовия инструмент.

Ключова добавена стойност на финансовите инструменти, съчетаващи заеми, гаранции, безвъзмездни средства и техническа помощ, е техният потенциал за револвиращ фонд и дългосрочна перспектива. По-широкото използване на такива финансови инструменти осигурява стабилност и предвидимост, които подпомагат развитието на процъфтяващ пазар на енергийна ефективност. Това дава възможност на финансовия орган, управляващ финансовите инструменти, да реинвестира подлежащата на връщане сума — минус безвъзмездната финансова подкрепа и други мерки за намаляване на риска — в нови инвестиции в енергийна ефективност. Въпреки че публичният фонд, предоставящ ресурси за финансовите инструменти, ще изисква периодична рекапитализация, той може непрекъснато да реинвестира в нови мерки за енергийна ефективност, превръщайки револвиращите фондове в обещаващ модел за мобилизиране на частни инвестиции.

В този контекст ключовите действия в подкрепа на внедряването на финансови инструменти и решения за смесено финансиране за енергийна ефективност са:

Значително увеличаване на използването на публични финансови инструменти за финансиране на инвестиции в енергийна ефективност като част от националната рамка за финансиране и в рамките на националния фонд за енергийна ефективност или еквивалентен механизъм, за да се осигури дългосрочна инвестиционна перспектива за националната верига за създаване на стойност в областта на енергийната ефективност и потенциалните бенефициери.

([8]) Модел на FI-compass за финансов инструмент за енергийна ефективност с компонент за безвъзмездни средства (май 2022 г.): https://www.fi-compass.eu/library/how-to/model-financial-instrument-grant-component-support-energy-efficiency.

Създаване на решения за смесено финансиране, съчетаващи заеми, публични гаранции и подкрепа под формата на безвъзмездни средства в една операция. Намаляване на пречките пред достъпа до финансова подкрепа за енергийна ефективност чрез създаване на финансови инструменти с компонент за безвъзмездни средства или чрез създаване на възможност за комбиниране на различни финансови потоци, предоставящи заеми, публични гаранции и безвъзмездна подкрепа за една и съща инвестиция в енергийна ефективност.

Коригиране на комбинираната подкрепа под формата на безвъзмездни средства, за да се намалят рискът и пречките пред достъпа до финансиране въз основа на фактори като равнище на доходите на домакинствата, стойност на целевите активи или размер на инвестицията. Например комбинираната подкрепа под формата на безвъзмездни средства може да бъде увеличена за инвестиции, насочени към домакинства с ниски доходи и уязвими домакинства, сгради с най-лоши характеристики, микропредприятия и МСП, или инвестиции, насочени към основно енергийно саниране на сгради с най-лоши енергийни характеристики, или широкомащабни инвестиционни програми за енергийна ефективност, водещи до значителни икономии на енергия.

Усилване на ефекта на естеството на револвиращите фондове на финансовите инструменти за енергийна ефективност с комбиниран компонент за безвъзмездни средства. Осигуряване на първоначално вливане на публичен капитал и даване възможност на финансиращия орган да реинвестира погасителни вноски в допълнителни мерки за енергийна ефективност при ниски до нулеви допълнителни разходи за публичния бюджет, като предостави на механизма за финансиране дългосрочна перспектива.

Подкрепа за разработването на специфични финансови инструменти за енергийна ефективност, като се използва сътрудничеството между пазара на ДПЕУ, финансовите институции и собствениците на големи активи, като например публични органи, публични дружества, включително субекти, предоставящи обществени жилища, и големи дружества за недвижими имоти.

Преразглеждане на съществуващата национална рамка за финансиране и даване на възможност за съчетаване на безвъзмездни средства, заеми и публични гаранции от различни потоци на финансиране в една инвестиция за енергийна ефективност. Това ще премахне съществуващите пречки пред финансирането, като например съществуването на различни правила за допустимост и плащания и ограничената вътрешна координация при въвеждането на програми за финансова подкрепа за енергийна ефективност.

Максимално използване на средствата и програмите от бюджета на ЕС за въвеждане на финансови инструменти в голям мащаб. Обмисляне използването на Социалния фонд за климата и националните приходи от схемата на ЕС за търговия с емисии (както съществуващата СТЕ1, така и предстоящата СТЕ2) за тази цел.

2.3. Препоръка 4: Въвеждане на механизми за подпомагане на разработването на проекти и подкрепа за разработването на „агрегатори“ на проекти за енергийна ефективност

Основна пречка пред привличането на частни капиталови инвестиции в енергийна ефективност е често ограничената привлекателност на инвестиционния поток. Относително малкият обем и фрагментираният характер на инвестициите в енергийна ефективност ги правят по-сложни и по-малко привлекателни за частните инвеститори в сравнение с други инвестиции.

За да се привлекат допълнителни частни капиталови инвестиции, от съществено значение е да се отговори на търсенето на инвестиции и да се подобри качеството на инвестиционния поток за енергийна ефективност. Държавите членки следва да подкрепят въвеждането на i) техническа помощ за разработването на финансови инструменти, които обединяват малки проекти за енергийна ефективност и енергийно саниране, и ii) специална помощ за разработване на проекти за подпомагане на собствениците на активи, местните органи, публичните дружества, търговските дружества за недвижими имоти и предприятията при изготвянето на широкомащабни инвестиционни проекти.

Централизирането на подкрепата за техническа помощ има значителен потенциал за обединяване на инвестициите в енергийна ефективност и за стандартизиране на събирането на конкретни данни за техните енергийни и финансови характеристики. Това може да направи проектите за енергийна ефективност по-привлекателни за частните инвеститори и също така би стимулирало рефинансирането и секюритизацията на вторичния пазар.

Репутацията на механизмите за разработване на проекти и техническа помощ играе ключова роля за привличането на частен капитал, като помага на частните инвеститори да се чувстват по-уверени в кредитоспособността на инвестициите в енергийна ефективност. Тези механизми, в съчетание с обслужване от консултанти на едно гише, могат да действат като посланици на инвестициите в енергийна ефективност по места, като се справят с първопричините за слабото търсене на инвестиции. Те могат да взаимодействат с публичните органи и местните предприятия, за да се застъпват за финансиране на инвестициите в енергийна ефективност и смесването на различни финансови потоци в конкретни инвестиции. Те могат също така да спомогнат за преодоляване на предполагаемите инвестиционни рискове от страна на частните инвеститори при съфинансирането на проекти за енергийна ефективност благодарение на доверието и репутацията, предоставени от механизма за техническа помощ, използван при подготовката на проекти. На национално равнище специализираните структури за финансиране на енергийната ефективност, като например националните фондове за енергийна ефективност или други подобни, могат да играят важна роля за повишаване на кредитния рейтинг на инвестиционните проекти, увеличаване на доверието на инвеститорите и привличане на трансгранични и специализирани инвеститори.

Ключовата роля на техническата помощ и механизмите за помощ за разработване на проекти е посочена и в член 30, параграф 2 от преработената ДЕЕ, в който се изисква Комисията да подпомага държавите членки при създаването на механизми за помощ за разработване на проекти, които са в състояние да увеличат обема на инвестициите в енергийна ефективност и да повишат доверието на частните инвеститори в инвестициите в енергийна ефективност и тяхната привлекателност. Комисията предоставя такава подкрепа чрез:

Европейската програма за подпомагане в областта на енергетиката на местно равнище (ELENA) ([9]), изпълнявана от ЕИБ от името на Комисията, която включва подкрепа за държавите членки да **създадат свои механизми за техническа помощ на национално и регионално равнище въз основа на модела ELENA**;

подпрограмата „Преход към чиста енергия“ на програма LIFE, която предоставя техническа помощ за разработване на проекти (ПРП) на публични и частни организатори на проекти за изграждане на технически, икономически и правен експертен опит за стартиране на широкомащабни инвестиционни механизми за устойчива енергия.

чрез „Сближаване за преход“ (C4T) ([10]) се предоставя експертна подкрепа на държавите — членки на ЕС, регионите и местните органи, като им се помага при изпълнението на инвестициите по линия на политиката на сближаване в рамките на цел 2 на политиката (ЦП2), включително насочените към енергийната ефективност. Услугите за подкрепа включват разработване на стратегии, подобряване на мониторинга, ангажиране на заинтересованите страни, идентифициране на възможности за финансиране, подкрепа за подготовката на покани за представяне на предложения и изграждане на капацитет.

Платформата Fi-compass ([11]) предлага техническа помощ на управляващите органи, като им помага да провеждат проучвания за осъществимост, предварителни оценки, проучвания на конкретни случаи и друга подготвителна работа, необходима за създаването на ФИ.

Консултантският център InvestEU ([12]) **и инициативи като JASPERS** ([13]) предоставят техническа помощ на организаторите на проекти (публични и частни), като им помагат да разработват подходящи за банково финансиране проекти за саниране.

По подобен начин **звената за обслужване на едно гише за саниране на жилища и енергийна ефективност в МСП могат да играят решаваща роля за увеличаване на търсенето на инвестиции в енергийна ефективност**. Те предоставят технически, административни и финансови консултации на физически лица и предприятия, като им помагат да разработват инвестиционни проекти за енергийна ефективност, по-специално енергийно саниране. Съгласно член 22, параграф 6 от преработената ДЕЕ и член 18, параграф 1 от преработената ДЕХС от държавите членки се изисква да създадат звена за обслужване на едно гише в подкрепа на крайните клиенти и крайните ползватели, особено домакинствата, публичните органи, МСП и микропредприятията, по проекти за енергийна ефективност и саниране на сгради. За да подкрепи държавите членки в това отношение, Комисията издава препоръка с практически насоки относно създаването и функционирането на звена за обслужване на едно гише ([14]).

В този контекст ключовите действия за насърчаване на използването на помощта за разработване на проекти за активиране на инвестиционния поток са:

— **Създаване на национални механизми за техническа помощ и помощ за разработване на проекти или мобилизиране на съществуващите такива**, за да се подпомогне развитието на инвестициите в енергийна ефективност, да се подобри инвестиционният поток и да се повиши доверието на капиталовите пазари в енергийната ефективност. Държавите членки могат да създадат такива механизми в своите национални фондове за енергийна ефективност или подобни субекти, за да разработят широкомащабни инвестиции в енергийна ефективност и финансови инструменти и/или специализирани финансови инструменти, обединяващи голям брой малки инвестиции в енергийна ефективност, като например за енергийно саниране на сгради.

— **Използване на препоръката на Комисията с практически насоки относно създаването и функционирането на звена за обслужване на едно гише — консултантски услуги и услуги за оказване на помощ при саниране на жилища, микропредприятия и МСП**, за да се гарантира непрекъсната подкрепа и специализирана помощ за гражданите и предприятията за разработване и изпълнение на проекти за енергийна ефективност.

— **Максимално увеличаване на използването на подкрепа на равнището на ЕС, например чрез механизма ELENA** ([15]) **и подпрограмата LIFE CET**, за създаване на национални механизми за техническа помощ, подкрепа на помощта за разработване на проекти и разработване на схеми за финансиране на енергийната ефективност, обединяващи множество малки по мащаб проекти.

([9]) ELENA предоставя безвъзмездни средства за изготвяне на инвестиционни програми за спестяване на енергия. Тя покрива до 90 % от разходите за изготвяне. Безвъзмездните средства обикновено са от порядъка на 1—3 милиона евро и са насочени към подпомагане на екипа, който подготвя инвестицията. Подкрепата включва управление на проекти, проучвания за осъществимост, технически проучвания/обследвания за енергийна ефективност, правна подкрепа на равнище проект, подготовка на тръжни процедури, обединяване, кандидатстване за безвъзмездни средства и финансиране, както и всякакви други подготвителни дейности.

([10]) Inforegio — Кандидатстване за C4T GROUNDWORK — техническа помощ за инвестиции в рамките на политиката на сближаване.

([11]) fi-compass | Финансови инструменти при споделено управление с ЕС.

([12]) Консултантски център на ЕС Invest — начална страница.

([13]) JASPERS — съвместна помощ за подкрепа на проекти в европейските региони.

([14]) Препоръка на Комисията с практически насоки относно услугите за обслужване на едно гише в областта на енергийната ефективност и енергийните характеристики на сградите C(2026) 1523.

([15]) Например проектите по ELENA GROWS и BOS4EE. Вж. https://www.eib.org/files/elena/76-project-factsheet-green-revolution-of-wealth-in-salento-grows.pdf and https://www.eib.org/files/elena/135-project-factsheet-bos4ee.pdf.

2.4. **Препоръка 5: Активно участие в Европейската коалиция за финансиране на енергийната ефективност с цел насърчаване на по-тясно и ефективно сътрудничество с финансовите институции**

Ограничената координация по цялата верига за създаване на стойност на финансирането за енергийна ефективност между публичните органи, финансовите институции, дружествата за предоставяне на енергийни услуги и доставчиците на технологии за енергийна ефективност е основна пречка пред мобилизирането на частни инвестиции за енергийна ефективност. През последните години Комисията подкрепи различни инициативи за преодоляване на този пропуск в координацията, включително като част от Форума за инвестиции в устойчива енергия и програмите „Хоризонт 2020“ и „LIFE—преход към чиста енергия“ (CET), които осигуриха средства за национално финансирани избрани проекти.

За да обедини тези усилия и да осигури обща рамка за сътрудничество, Европейската комисия създаде **Европейска коалиция за финансиране на енергийната ефективност** ([16]). Коалицията има за цел да насърчава благоприятна пазарна среда, която увеличава инвестициите в енергийна ефективност, мобилизира частно финансиране и ангажира финансови институции. Тя се координира с финансовите институции и други участници на пазара, за да използва ефективно ресурсите от бюджета на ЕС и националните бюджети, като подпомага прилагането на финансовите инструменти за енергийна ефективност и действа като катализатор за мобилизиране на частни инвестиции. Коалицията прие работната програма за 2025 г. на първото си общо събрание на 20 май 2025 г. ([17])

Националните центрове, които ще бъдат създадени в държавите членки, ще представляват оперативното подразделение на коалицията. Целите и дейностите на тези центрове ще бъдат определени от националните органи. Целта е да се създаде полезно взаимодействие между националните практики за финансиране и сектора на енергийната ефективност и енергийните услуги, за да се подобрят практиките за финансиране на енергийната ефективност и да се привлекат частни инвестиции.

Понастоящем енергийната ефективност често се пренебрегва като конкретен приоритет и се разглежда като част от по-широкото понятие за устойчиво финансиране. Възможността за инвестиране в много потенциални проекти за икономии на енергия често се пропуска поради липсата на прозрачност във финансовите институции, корпоративната комуникация и процедурите за надлежна проверка. Регулаторните рамки като таксономията на ЕС превърнаха устойчивостта в една от своите цели, но секторът на финансирането и инвестициите е възпрепятстван от слабото търсене, сложността на проектите и липсата на стандартизация в областта на енергийната ефективност.

Целта на коалицията е да се засили сътрудничеството с финансовите институции, за да се даде приоритет на инвестициите в енергийна ефективност. Сътрудничеството следва да се съсредоточи върху премахването на регулаторните и финансовите пречки, за да се стимулират частните инвестиции в енергийна ефективност. То следва също така да насърчава финансовите институции да предлагат адаптирани финансови продукти, като например ипотечни кредити за енергийна ефективност и заеми за саниране, които подчертават ползите от икономиите на енергия.

Търговските банки могат да се възползват от това да играят по-важна роля на пазара за енергийна ефективност, като гарантират достъп до широко достъпни и недискриминационни кредитни продукти за енергийна ефективност, които отчитат потенциала за икономии на енергия при оценката на кредитния риск. Като използват отношенията си с частни клиенти, банките могат да разширят предложенията си за енергийна ефективност. Някои банки вече са създали кредитни линии за енергийна ефективност, често с подкрепата на институции като ЕИБ, ЕБВР или национални насърчителни банки. Необходима е обаче по-голяма ангажираност от страна на финансовите институции, за да се смекчат предполагаемите рискове и да се намалят трансакционните разходи. Това може да се постигне чрез развиване на вътрешен експертен опит, създаване на специални продукти, които отчитат ползите от икономиите на енергия, и стандартизиране на процедурите за оценка на проекти и отпускане на заеми, за да се обслужва по-добре пазарът на енергийна ефективност.

Публичните органи както на равнището на ЕС, така и в рамките на няколко държави членки предоставят гаранционни инструменти, публично гарантиране кредитни линии и техническа помощ, за да помогнат на търговските банки да намалят разходите по сделките, да намалят риска за инвестициите в енергийна ефективност и да подкрепят обединяването на по-малки проекти за финансиране чрез зелени облигации.

В този контекст ключовите действия за насърчаване на тясното сътрудничество между националните органи и финансовите институции в областта на финансирането на енергийната ефективност са:

Активно участие в Европейската коалиция за финансиране на енергийната ефективност и насърчаване на националните центрове да определят конкретни действия, които подкрепят решения за финансиране на енергийна ефективност и стратегии за осигуряване на частни инвестиции.

([16]) Европейската коалиция за енергийна ефективност беше създадена със съвместна декларация на Комисията и държавите членки през декември 2023 г. Коалицията се основава на резултатите от създадената през 2013 г. Група на финансовите институции за енергийна ефективност (EEFIG). За повече информация: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/financing/european-energy-efficiency-financing-coalition_en.

([17]) Европейска коалиция за енергийна ефективност, обхват на действие и мандат, работна програма за първата година от дейността. Достъпни на: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/financing/european-energy-efficiency-financing-coalition_en.

Сътрудничество за подобряване на рамката на ЕС за финансиране на енергийната ефективност, включително чрез i) укрепване на европейските и националните програми и финансови инструменти за по-добра подкрепа на увеличаването на частните инвестиции и ii) подобряване на финансовата регулаторна рамка за насърчаване на финансовите институции да инвестират в енергийна ефективност.

Създаване на партньорства, за да се помогне на търговските банки да засилят ефекта на финансовите съпътстващи ползи от инвестициите в енергийна ефективност, като например икономии на разходи за енергия и повишаване на стойността на активите, като част от оценките на кредитния риск. Това включва предоставяне на специална техническа помощ за финансовите институции, управляващи публично гарантирани финансови инструменти за енергийна ефективност.

Подкрепа и изискване от финансовите институции да предлагат благоприятни за клиентите възможности за финансиране на проекти за енергийна ефективност, чрез използване на наличната публична финансова подкрепа и гарантиране на широк, недискриминационен достъп до кредитни продукти за финансиране на енергийна ефективност.

2.5. **Препоръка 6: Използване по най-добрия начин на фискалните стимули за мобилизиране на частни инвестиции в енергийна ефективност**

Фискалните инструменти в областта на климата и енергетиката, като например задълженията за икономии на енергия, данъците върху въглеродните емисии и данъците върху превозните средства, ако са внимателно разработени, могат да подкрепят националните стратегии за финансиране на енергийната ефективност, да предизвикат промяна в поведението и да стимулират енергийния преход и инвестициите в енергийна ефективност.

Данъчната система и фискалните стимули могат да играят ключова роля за насърчаване на инвестициите в енергийна ефективност чрез създаване на фискални поощрения и санкции. Данъците и благоприятните данъчни стимули все повече се използват в подкрепа на екологичния и енергийния преход, но постигането на баланс между тяхната ефективност и по-широките политически последици продължава да бъде предизвикателство. Вредните фискални стимули и данъчни мерки могат да окажат отрицателно въздействие върху инвестициите в енергийна ефективност, например като създават зависимост от основани на изкопаеми горива и енергийно неефективни технологии, премахват стимулите за намаляване на потреблението на енергия или премахват икономическите съпътстващи ползи от подобренията на енергийната ефективност.

Общите данъчни стимули за енергийна ефективност включват данъчни облекчения (намаляване на облагаемия доход) или данъчни кредити (намаляване на дължимите фискални такси) върху доходите, или корпоративен данък за физически лица или дружества, които инвестират в подобрения на енергийната ефективност или придобиват енергийно ефективни технологии. Въпреки че данъчните облекчения и данъчните кредити са от полза за корпоративния сектор, те могат да бъдат по-малко привлекателни за отделните граждани, особено за тези с ниски доходи, тъй като техните данъчни задължения може да са твърде ниски, за да се възползват пълноценно от такива фискални стимули.

В този контекст ключовите действия за оптимално използване на фискалните стимули за мобилизиране на инвестиции в енергийна ефективност са:

— **Увеличаване използването на фискални инструменти за стимулиране на енергийния преход и енергийната ефективност**, като се използва националната бюджетна и фискална отговорност за създаване на благоприятна среда за инвестиции в енергийна ефективност.

— **Премахване на фискалните мерки и субсидии, които демотивират инвестициите в подобрения на енергийната ефективност**, например като създават зависимост от основани на изкопаеми горива и енергийно неефективни технологии, или демотивират с по-високи фискални такси икономическите съпътстващи ползи от подобренията на енергийната ефективност.

— **Въвеждане на положителни фискални стимули и данъчни мерки за мобилизиране на инвестиции в енергийна ефективност**, по-специално в подкрепа на инвестициите в енергийна ефективност в корпоративния сектор и преработващата промишленост чрез данъчни облекчения и данъчни кредити.

3. **ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ФИНАНСИРАНЕ ЗА ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ, НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ЗА ИНВЕСТИЦИИТЕ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РЕФИНАНСИРАНЕ**

За да се мобилизира частен капитал за инвестиции в енергийна ефективност, от решаващо значение е предложенията за частно финансиране за енергийна ефективност да станат по-привлекателни за гражданите и предприятията. Освен това, за да се повиши привлекателността на частните капиталови инвестиции в енергийна ефективност, от ключово значение е да се преодолее прекомерната разпокъсаност на пазара и ниската стандартизация на инвестиционните проекти и да се подобри инвестиционният поток и обединяването на портфейли, за да се увеличат възможностите за разрастване и възпроизводимост. Органите на държавите членки могат да играят ключова роля за стимулиране на пазара да разработва и внедрява широка гама от частни продукти и услуги за финансиране на енергийна ефективност, което прави инвестирането в енергийна ефективност по-привлекателно от икономическа гледна точка и по-малко обременяващо за гражданите и предприятията. С изключение на собствените ресурси/икономии, енергийната ефективност може да бъде финансирана с частен капитал чрез договори за кредит — обезпечени или необезпечени кредити — или чрез споразумения за услуги и финансиране от трети страни — по-специално услуги за енергийна ефективност и лизинг на енергийно оборудване.

Максималното мобилизиране на частно финансиране за енергийна ефективност изисква също така да се увеличат възможностите за финансовите институции и инвеститорите — трети страни, да инвестират капиталови ресурси в енергийна ефективност и да се даде възможност на гражданите и предприятията да изпълнят необходимите пруденциални изисквания за достъп до частно финансиране за техните проекти. Това може да се постигне чрез намаляване на риска, свързан с инвестициите в енергийна ефективност, чрез увеличаване на капацитета за вземане на заеми на гражданите и предприятията и чрез подобряване на условията за рефинансиране за инвеститорите в енергийна ефективност. Главата по-долу се отнася до препоръки 7—12 от основния текст.

3.1. **Препоръка 7: Насърчаване на разработването и внедряването на специални кредитни продукти за финансиране на енергийната ефективност и частно финансиране чрез договори за кредит**

За да се увеличи мобилизирането на частен капитал за инвестиции в енергийна ефективност, от съществено значение е органите на държавите членки да подкрепят финансовите институции при развитието на пазара и насърчаването на въвеждането на специални кредитни продукти за енергийна ефективност. Съгласно член 30, параграф 3 от преработената ДЕЕ от **държавите членки се изисква да приемат мерки, които насърчават кредитните продукти за финансиране на енергийната ефективност, като „зелени“ ипотеки и „зелени“ кредити, и да гарантират, че те се предлагат широко и по недискриминационен начин от финансовите институции, че са видими и достъпни за потребителите** ([18]).

Кредитните продукти за финансиране на енергийна ефективност са заеми, които покриват първоначалните инвестиционни разходи за мерките за енергийна ефективност, като спомагат за преодоляване на пречките, свързани с ограничените финансови ресурси. Тези продукти включват стандартни заеми за мерки за енергийна ефективност, ипотечни кредити за енергийна ефективност, „зелени“ потребителски кредити и заеми за саниране. Те могат да бъдат съчетани с публични стимули за съфинансиране на инвестициите, намаляване на лихвените проценти и повишаване на кредитния рейтинг на кредитополучателите.

Заемите за енергийна ефективност могат да бъдат предоставяни чрез (1) кредитни линии, предлагани от банки или други финансови институции за финансиране на мерки за енергийна ефективност, и (2) специални фондове с конкретен мандат за инвестиране в мерки за енергийна ефективност, често насочени към конкретни отрасли, например сгради или промишленост. Няколко търговски банки в ЕС предлагат „зелени“ потребителски кредити и „зелени“ ипотечни кредити и имат стратегии и цели за избрани портфейли за „зелени“ заеми. Според Европейския банков орган обаче „зелените“ заеми понастоящем представляват само малък дял от общите баланси на кредитните институции, възлизащ средно на 4,5 % от общите заеми ([19]). Делът на „зелените“ заеми е малко по-висок в портфейлите на домакинствата (11 %) и по-нисък в сегментите на работещите с професионални клиенти МСП и НФП ([20]) (около 2 %). Кредитните институции използват няколко варианта за определяне на „зелени“ заеми, включително вътрешни стандарти, таксономията на ЕС, принципите за „зелени“ заеми на Асоциацията на кредитния пазар и етикета за енергийна ефективност на ипотечните кредити, разработен от Инициативата за ипотечни кредити за енергийна ефективност ([21]).

Държавите — членки на ЕС следва да определят и използват **най-добрите практики и извлечените поуки** от схемите за финансиране на енергийната ефективност, насочени към сградите, и да ги разширят. Най-успешните програми в ЕС ([22]) се основават на съществуващите схеми за ипотечни кредити и ги съчетават със сериозни данъчни стимули или безвъзмездни средства за повишаване на енергийната ефективност. Тези схеми са достъпни за собствениците на сгради, които вече планират да инвестират, и гарантират, че техните инвестиционни решения включват подобрения на енергийната ефективност.

В този контекст ключовите действия за насърчаване на използването на заеми за енергийна ефективност са:

— **Подпомагане на финансовите институции при разработването на кредитни продукти за енергийна ефективност, увеличаване на специалното частно финансиране за енергийна ефективност.** Това може да се постигне чрез използване на организационни структури за предоставяне на допълнителни услуги, например консултантски и спомагателни услуги в подкрепа на изискванията и възможностите, свързани със „зелените“ заеми за енергийна ефективност ([23]). Освен това на финансовите институции следва да се предостави подкрепа за разширяване на обхвата на кредитните им продукти, например чрез инструменти за намаляване на риска като гаранции по заеми, подкрепа за разработване на проекти и кампании за повишаване на осведомеността/информирането.

([18]) За допълнителна информация относно изискванията по член 30, параграф 3 от ДЕЕ, вж. Препоръка на Комисията от 12 декември 2023 г. (C/2023/1553).

([19]) Доклад на ЕБО: В отговор на поканата за представяне на становища от ЕК относно „зелените“ заеми и ипотеки (декември 2023 г.). За допълнителна информация вж. доклада на ЕБО: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2023-12/e7bcc22e-7fc2-4ca9-b50d-b6e922f99513/EBA%20report%20on%20green%20loans%20and%20mortgages_0.pdf.

([20]) Нефинансово предприятие.

([21]) https://energyefficientmortgages.eu/ Проекти, финансирани по линия на програма „Хоризонт2020“ и LIFE CET.

([22]) EEFIG (2021), The evolution of financing practices for energy efficiency (Развитие на практиките за финансиране за енергийна ефективност). в сградите, МСП и промишлеността.

([23]) Примери за „зелени“ заеми от Белгия, Германия, Гърция и Естония са поместени в доклада на ЕБО (декември 2023 г.).

— **Създаване на механизми за публични екосъобразни заеми или укрепване на съществуващите такива.** Публичните „зелени“ заеми се предлагат от публичните институции (или непряко се спонсорират от тях) на домакинствата, предприятията и наемателите, за да се покрият първоначалните разходи за мерките за енергийна ефективност. Обикновено това са „кредити при облекчени условия“, т.е. те имат благоприятни, по-ниски до нулеви лихвени проценти или периоди на погасяване. Публични „зелени“ заеми могат да бъдат предоставяни от национални фондове за енергийна ефективност или подобни субекти, насърчаващи капиталовите инвестиции в енергийна ефективност.

— **Осигуряване на благоприятни за клиентите решения за финансиране и отпускане на кредити за енергийна ефективност чрез транспониране и допълване на разпоредбите на член 30 от преработената ДЕЕ в националната законодателна рамка.** Финансовите институции следва да оценяват интереса на своите клиенти към подобряване на енергийната ефективност на техните активи и/или към придобиване на енергийно ефективно оборудване, за да могат да им предлагат специални кредитни продукти за финансиране на енергийната ефективност, които отговарят на техните интереси. Финансовите институции се насърчават да предоставят на своите клиенти информация относно продукти за енергийна ефективност и многобройните ползи от енергийното саниране, в допълнение към информацията за очакваните икономии в сметките за енергия.

— **Даване възможност на сдруженията на съсобствениците да вземат съвместно заеми за финансиране на инвестиции в енергийна ефективност и да се опростят практиките за управление на съсобствеността в многофамилните жилищни сгради**, за да се улеснят инвестициите в енергийна ефективност. Това може да бъде постигнато например чрез i) премахване на правилото за единодушие за вземане на заеми за енергийно саниране или чрез ii) взаимодействие с дружества за управление на недвижими имоти за насърчаване на подобрения на енергийната ефективност и договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат за съсобствениците ([24]).

— **Предоставяне на техническа помощ и консултации на финансовите институции** за разработване на вътрешни звена за подготовка на проекти, създаване на звена за обслужване на едно гише за клиенти, предлагане на обследвания за енергийна ефективност за клиенти (МСП, жилищни кооперации), изграждане на капацитет на кредитните специалисти за разработване на големи обеми продукти за енергийна ефективност.

3.2. Препоръка 8: Създаване на необходимата регулаторна рамка и подкрепа за иновативни схеми за финансиране, като например финансиране чрез данъчното облагане и финансиране чрез сметките за комунални услуги

Схемите за финансиране, основани на недвижимо имущество, като например финансирането чрез данъчното облагане и чрез сметките за комунални услуги, предлагат многобройни предимства за улесняване на инвестициите в енергийна ефективност и привличане на частен капитал. Тяхното предимство е в две направления: те използват алтернативни канали за погасяване, като например сметки за енергия и данъци върху недвижимото имущество, за да намалят разходите по трансакциите, свързани с кредити за подобряване на енергийната ефективност; те отделят финансирането от собствеността, като се справят с предизвикателството, свързано с възвръщаемостта на дългосрочните инвестиции.

Този подход може да спомогне за преодоляване на пречките, свързани с ограничените финансови ресурси, особено за домакинствата и МСП с ниски доходи, като се обърне внимание на проблемите, свързани с ограничената краткосрочна финансова възвръщаемост и удължените периоди на възвръщаемост за подобрения на енергийната ефективност. Въпреки че в държавите — членки на ЕС, са разработени някои пилотни схеми за финансиране чрез данъчното облагане и чрез сметките за комунални услуги, често липсва необходимата регулаторна рамка. **Съгласно член 30, параграф 3 от преработената ДЕЕ от държавите членки се изисква да приемат мерки за улесняване на прилагането на схеми за финансиране, свързано със сметките за комунални услуги** ([25]) **и данъчното облагане в своите национални рамки**.

Схемите за финансиране чрез сметките за комунални услуги могат да предложат привлекателни условия, като например ниски лихвени проценти и дълги срокове до падежа, и да бъдат широко достъпни, при условие че са въведени стабилен анализ на риска и мерки за смекчаване ([26]). За да формулират и да приложат тези схеми, националните органи могат да използват пътната карта за въвеждане на схеми за финансиране чрез сметки за комунални услуги, разработена в рамките на проекта RenOnBill ([27]).

([24]) Вж. например: Syndicat National des Propriétaires et copropriétaires (Национален синдикат на собствениците и съсобствениците) и Engie Electrabel „La copropriété, ses travaux et leur financement“.

([25]) Финансирането чрез сметките за комунални услуги е метод за финансиране на санирането с цел енергийна ефективност на сградите, при което сметките за комунални услуги се използват като средство за погасяване. Схемите за финансиране чрез сметките за комунални услуги използват съществуващите платежни системи на комуналните услуги, за да намалят трансакционните разходи и риска от потенциално неизпълнение на задълженията по заеми.

([26]) Структурите на схемите за финансиране чрез сметките за комунални услуги са представени в Препоръката на Комисията от 12 декември 2023 г. (C/2023/1553).

([27]) European on-bill Building Renovation Roadmap (2022), проект RenOn Bill по програма „Хоризонт 2020“ (Европейска пътна карта за саниране на сгради чрез сметките за комунални услуги). RenOnBill H2020 Project. Проектът RenOnBill (2019—2022 г.) обедини консултантски фирми, енергийни предприятия и финансови институции, за да изпитат схеми за финансиране чрез сметките за комунални услуги в Германия, Испания, Италия и Литва с цел разширяване на тяхното приемане в цяла Европа. За повече информация относно пътната карта на RenOnBill: https://renonbill.eu/knowledge-sharing/european-on-bill-building-renovation-roadmap?briefings=on&brochures=on&factsheets=on&infographics=on&language=any&reports=on&scientificpapers=on&tools=on&page=1.

В този контекст ключовите действия във връзка с финансирането чрез сметките за комунални услуги са:

— **Преценка дали националната рамка позволява разработването на схеми за фактуриране**. Основните елементи, които трябва да се вземат предвид, са: подходяща законодателна рамка, позволяваща на дружествата, предоставящи комунални услуги да действат като заемодатели; правилно и широко прилагане на правилата на ЕС относно индивидуалното измерване на енергийното потребление на отделните единици и точността на това измерване; разпоредби за защита на инвеститорите от неизпълнение на задължението за погасяване на заема, като същевременно се запазва защитата на потребителите; възможност за доставчиците на комунални услуги и финансовите институции да използват записи във връзка с плащането на сметки за оценка на рисковия профил на крайните потребители; както и закони, уреждащи отношенията между собствениците и наемателите, които подкрепят справедливото разпределение на инвестиционните разходи и погасяването на заемите.

— **Предоставяне на дружествата, предоставящи енергийни услуги, правото да предоставят финансиране за енергийна ефективност**. По отношение на схемите за финансиране чрез комуналните услуги може да се наложи държавите — членки на ЕС да изменят законодателството за кредиторите, за да потвърдят, че предприятията за комунални услуги имат законното право да предоставят кредити за саниране. Решенията за финансиране чрез сметките за комунални услуги изискват от доставчика на комунални услуги да предостави капитал за финансиране на дейностите за енергийна ефективност, докато потребителят плаща чрез редовни плащания по съществуващите сметки за комунални услуги.

— **Осигуряване на достатъчен паричен поток в изпълнителните организации (напр. предприятия за предоставяне на комунални услуги, ДПЕУ) за постигане на ръст и/или създаване на национални или местни гаранционни и помощни фондове.** Например национален фонд за енергийна ефективност би могъл да придобие вземанията по схемата за финансиране чрез сметките за комунални услуги и да гарантира намаляване на риска, за да осигури финансова подкрепа за пилотни схеми (например чрез гаранции по заеми). **Публични гаранционни фондове и кредитни линии**, които могат да подпомогнат прилагането на схеми за финансиране чрез сметките за комунални услуги и финансовите институции. Такива гаранции могат да бъдат задействани, ако собственикът на жилището не изпълни задълженията си по заема, като по този начин се намалява инвестиционният риск, поеман от заемодателите. Като част от публичното финансиране за енергийна ефективност биха могли да се използват специални кредитни линии за финансова подкрепа чрез сметките за комунални услуги, като например национални фондове за енергийна ефективност. Публичната бюджетна подкрепа за въвеждането на схеми за финансиране чрез сметките за комунални услуги би могла да бъде под формата на покриване, частично или изцяло, на погасяванията на лихвените проценти на крайните потребители като част от техните сметки за енергия, което ще им позволи да се възползват в пълна степен от паричните ползи от икономиите на енергия. Или може да бъде под формата на съфинансиране за намаляване на общите инвестиционни разходи за конкретни трудни проекти (основно саниране, сгради с най-лоши енергийни характеристики, уязвими домакинства).

В **схемите за финансиране чрез данъчно облагане** се включва разрешаване на домакинствата или дружествата да се предоставя заем за покриване на разходите за саниране на жилищни или търговски сгради, купуване на енергийноефективни уреди или оборудване или подобряване на други енергийни процеси, като се използват специфични данъци и/или други такси, свързани с имота, **като средство за погасяване**. Схемите за финансиране чрез данъчно облагане включват механизми, които позволяват дългът да бъде прехвърлен от предишните собственици на имоти към следващите, без непременно да се налага да бъде погасен. По този начин се създава лесен механизъм за прехвърляне на дълг, за да се преодолеят демотивиращите фактори за собствениците на имоти да инвестират в мерки за енергийна ефективност с дълъг период на възвръщаемост. Схемите за финансиране чрез данъчно облагане позволяват на собствениците на имоти да извършват подобрения без голямо предварително парично плащане (в някои случаи има 100 % предварително финансиране) и да възстановяват разходите за период от 10 или 20 години чрез данъци върху недвижимото имущество или други фискални такси, свързани със сградите. Те могат да се предоставят или от държавни източници, като например общинските органи на управление, или от частни фондове.

Примерите за схеми за финансиране чрез данъчно облагане включват проекта EuroPACE в Испания ([28]) и проекта FITHOME ([29]), който е разширил подхода EuroPACE в Нидерландия в сътрудничество с местните органи и финансовите институции (вж. каре 6).

В този контекст ключовите действия във връзка с финансирането чрез данъчното облагане са:

— **Преценка дали националната рамка позволява разработването на схеми за финансиране чрез данъчно облагане**. Това включва анализ на данъчните системи и определяне на необходимостта от регулаторни реформи на данъците върху недвижимото имущество и други свързани такси върху сградите, за да се даде възможност за създаване на схеми за финансиране чрез данъчно облагане. Това включва също така гарантиране, че местните публични органи могат да събират погасителните вноски и да ги прехвърлят на частни инвеститори, без да ги консолидират в местния общински бюджет. Наличието на данъци върху недвижимото имущество или подобни фискални такси върху сградите е предпоставка за прилагане на финансиране чрез данъчно облагане.

([28]) Проект EuroPACE по „Хоризонт 2020“, https://cordis.europa.eu/article/id/422271-a-home-based-financing-model-to-boost-investments-in-sustainable-renovation.

([29]) FITHOME разработи програма за финансиране чрез данъчно облагане, насочена към инвестиции за енергийна ефективност в жилищни имоти в Нидерландия. Нидерландското дружество De Woonpas ръководи инициативата в сътрудничество с нидерландските общини. Програмата за финансиране чрез данъчно облагане функционира предимно чрез две дружества със специална цел — SVGVR (Foundation Verzamelgelden) и SWGVR (Foundation Waarborg). Банката на нидерландските общини (BNG Bank) отпуска заем на SVGVR, който покрива разходите за строителните работи от името на общината. След това на собствениците на жилища се начислява „данък върху подобренията“ — месечен данък върху увеличената стойност на имота — за период от 30 години, изчислен така, че да се гарантира, че погасяването на дълга е приемливо за собствениците на жилища. SVGVR получава данъчните плащания, докато SWGVR действа като гаранция, като прилага малък процент към месечния данък за покриване на финансовите рискове за общините в случай на проблеми с погасяването на задълженията на собствениците на жилища. Процесът е свързан с нидерландската кадастрална система „Kadaster“ за наблюдение на събирането на данъка върху повишаването на стойността на имотите в резултат от подобрения. За повече информация: Проект EuroPACE по „Хоризонт 2020“, https://cordis.europa.eu/project/id/892214.

— **Установяване на процедури за гарантиране на погасяването чрез данъци, свързани с недвижимо имущество, и прехвърляне на дълг заедно със собствеността.** Прилагането на схеми за финансиране чрез данъчно облагане изисква ефективни процедури за принудително изпълнение в случаите на неплащане на данъци или на искания за предварително погасяване на други задължения преди финансирането чрез данъчно облагане. Общините играят ключова роля в прехвърлянето на погасителните вноски между домакинствата и инвеститорите и следва да имат възможност да не консолидират тези дейности в общинския бюджет.

— **Ангажиране на необходимите заинтересовани страни въз основа на опита от успешните европейски проекти.** Финансирането чрез данъчно облагане включва множество заинтересовани страни, включително национални и местни органи на управление, финансови институции, монтажници и собственици на жилища. Финансирането чрез данъчно облагане за енергийно саниране може да бъде предоставено чрез заеми от финансови институции, като подобренията на енергийната ефективност се предоставят чрез конкретни изпълнители, а разходите се възстановяват чрез данъци върху недвижимото имущество или други фискални такси.

3.3. **Препоръка 9: Премахване на пречките и увеличаване на финансирането за енергийна ефективност чрез споразумения за услуги и насърчаване на пазар за енергийни услуги**

Пазарът на енергийни услуги, по-специално чрез договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, е ключова екосистема за откриване на възможности за частно финансиране за енергийна ефективност и за насърчаване на икономическата обосновка на енергийната ефективност. Пазарът на дружествата за енергийни услуги (ДПЕУ) разчита на споразумения за услуги и лизинг за финансиране на инвестиции в енергийна ефективност, което дава възможност за прехвърляне на инвестиционните разходи от капиталовите към оперативните разходи и дава приоритет на осигуряването на непрекъснати показатели за енергийна ефективност с течение на времето.

За да се улесни растежът на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат и на пазара на дружествата за предоставяне на енергийни услуги, е важно да се изпълняват големи програми за енергийна ефективност, които могат да стандартизират и обединят инвестиционни механизми, особено за обществени и търговски сгради и МСП. В секторите на промишлеността и МСП дружествата за предоставяне на енергийни услуги ([30]) могат да изпълняват сложни енергийни проекти, като предоставят технически експертен опит и финансиране в области, които не са основната дейност на даден отрасъл (напр. оползотворяване и повторно използване на отпадна топлина).

Договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат се използват, когато даден контрагент (например ДПЕУ) се ангажира да инсталира необходимото оборудване и гарантира определени показатели за спестяване на енергия. В тези договори се определят предварителните условия и разделянето на текущите плащания, които се предвижда да бъдат по-малки от финансовите икономии, реализирани от икономиите на енергия по проекта. Договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат предлагат договор „до ключ“ с единно звено за контакт за клиента, който има само един контрагент за целия срок на договора. Доставчиците на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат също така управляват рисковете, свързани с изпълнението, и гарантират икономиите. Договорът за спестяване на енергия с гарантиран резултат обаче включва увеличени трансакционни разходи, високи капиталови изисквания, за да се гарантира непрекъснатост на операциите, тъй като дружествата за предоставяне на енергийни услуги се рефинансират с малки, дългосрочни вноски, и липса на стандартизирана рамка и образци за наблюдение и проверка на икономиите. При липсата на специални гаранционни схеми или други форми на публична бюджетна подкрепа тези предизвикателства често водят до оптимални по отношение на разходите мерки за енергийна ефективност, насочени към кратки срокове на възвръщаемост, поради нежеланието на доставчиците на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат да поемат дългосрочен риск.

Договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат са особено подходящи за извършване на подобрения на енергийната ефективност в публичния сектор, където всеобхватният експертен опит и гарантираните резултати, осигурени от доставчиците на услуги, гарантират ефективността на инвестициите. Техническият риск от постигане на икономии на енергия се носи от доставчика на услуги през целия срок на договора. Финансирането от трета страна, с изплащането на първоначалните инвестиционни разходи чрез спестяване на разходи за енергия, позволява проектите да продължат, дори при недостиг на публични средства, а възможността за третиране на задбалансовите позиции на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат позволява да се запази равновесието на публичните сметки. На възложителите на обществени поръчки се препоръчва да извършват оценка на осъществимостта на сключването на дългосрочни договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, които водят до дългосрочни икономии на енергия, когато възлагат договори за услуги със значително енергийно съдържание. (напр. топлоснабдяване). За да се улесни използването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат при инвестициите в публичния и частния сектор и да се премахнат административните пречки, държавите членки следва да предоставят стандартни образци на договори, които за публичния сектор ще трябва да бъдат в съответствие с Ръководството на Евростат относно третирането на задбалансовите позиции на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат в публичното счетоводно отчитане.

Частните ресурси за подобряване на енергийната ефективност могат да дойдат от собствените ресурси на дружествата за предоставяне на енергийни услуги или чрез **финансиране от трети страни** с участието на кредитни институции или други частни инвеститори, често под формата на дългово финансиране. При първия вариант дружествата за предоставяне на енергийни услуги заемат финансови ресурси, необходими за изпълнението на проектите. При втория вариант клиентът/потребителят на енергия взема заем от финансова институция, подкрепен от споразумение за гаранция за икономии на енергия от страна на ДПЕУ. Гаранцията за икономии на енергия намалява възприятието за риск на банката, като показва, че проектът ще генерира положителен паричен поток, т.е. че постигнатите икономии със сигурност ще покрият погасяването на дълга, с положителен ефект върху договорените лихвени проценти.

([30]) Обединен изследователски център на Европейска комисия (2017) *Energy Service Companies in the EU* (дружества за предоставяне на енергийни услуги в ЕС). В документа се прави преглед на видовете ДПЕУ и се дават примери от държавите — членки на ЕС.

Въпреки че използването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат и пазарът за дружествата за предоставяне на енергийни услуги са налице и функционират за търговски и обществени сгради, съществува потенциал за разрастване на промишлеността, особено за МСП и техните производствени процеси, както и за саниране на частни жилищни сгради. За да се помогне на дружествата за предоставяне на енергийни услуги да навлязат на тези пазари, от решаващо значение е да се намалят рисковете и несигурността по отношение на способността на клиентите да погасяват авансовото финансиране и да се осигури защита на ДПЕУ от неизпълнение от страна на клиентите, за което публичните гаранционни фондове, специално предназначени за финансиране на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат и ДПЕУ, могат да бъдат от полза. В същото време съществуващите пречки пред разрастването на пазара на ДПЕУ и частното финансиране са свързани не само с рисковия профил на потенциалните клиенти, но и с ликвидността на собствения капитал на ДПЕУ и способността им да увеличат капацитета си за поемане на риск и по този начин да предприемат нови операции. Поради тези причини ключов начин за разширяване на операциите на ДПЕУ е чрез механизми за рефинансиране, като например фондове за факторинг и специфични финансови инструменти за енергийна ефективност, придобиване на вземания на ДПЕУ за секюритизация на вторичния пазар.

Проектът FinEERGo-Dom ([31]) предлага убедителен пример за това как може да се усили ефектът на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат и операциите на ДПЕУ.

В този контекст ключовите действия за разширяване на пазара на услуги за енергийна ефективност и финансиране на ДПЕУ са:

— **Използване на подкрепа от ЕС и национална публична бюджетна подкрепа за развитие на пазара на ДПЕУ чрез улесняване на финансирането за ДПЕУ и дружествата със специална инвестиционна цел в областта на енергийната ефективност**. Използване на гаранционни фондове за договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, механизми за рефинансиране на ДПЕУ и схеми за факторинг с цел подпомагане на капацитета на ДПЕУ за поемане на риск, намаляване на риска за съществуващите им операции и увеличаване на техния потенциал за финансиране и навлизане на пазара.

— **Насърчаване ролята на ДПЕУ и новите форми на договаряне, като например „енергия като услуга“ и договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, като стълб на националната политика за енергийна ефективност.** Тези стопански модели имат значителен потенциал за справяне с първоначалните инвестиционни разходи за интервенции за енергийна ефективност и чисти технологии за електрификация.

— **Насърчаване на актуализирането на законодателните рамки и обществените поръчки с цел изрично признаване и улесняване на финансирането на ДПЕУ и договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат.** Признаване на „енергията като услуга“ и договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат като ключов бизнес модел за привличане на участие на частния пазар с цел остойностяване на икономиите на енергия като търгуема стока.

— **Развиване на партньорства между доставчиците на технологии, енергоразпределителните предприятия, дружествата за енергийни услуги и финансовите институции** с цел насърчаване на устойчиви и ефективни енергийни решения, механизми за оптимизация на потреблението и гъвкавост на енергийната система. Тези сътрудничества могат да доведат до всеобхватни предложения, които интегрират енергийно ефективни технологии, като например термопомпи, с разпределителни мрежи и услуги.

— **Подкрепа за внедряването на усъвършенствана измервателна инфраструктура**, включително интелигентни електроенергийни мрежи и енергийни мрежи, които могат автоматично да наблюдават енергийните потоци и да се адаптират към промените в търсенето и предлагането на енергия. Свързването на интелигентните измервателни уреди с интелигентните електроенергийни мрежи може да предостави информация в реално време за потреблението на енергия на потребителите и доставчиците.

3.4. Препоръка 10: Въвеждане на публични гаранции и други инструменти за намаляване на риска с цел увеличаване на достъпа до частно финансиране за енергийна ефективност

За пазарни сегменти като домакинства и МСП с ниски доходи развитието на инвестициите в енергийна ефективност често е възпрепятствано от висок риск и труден достъп до финансиране. Въпреки това частното финансиране, подкрепено с публични гаранции или заеми, може да осигури ефективен канал за насочване към тези сегменти. Инструментите и средствата за намаляване на риска, като например публичните гаранции, устойчивото използване на безвъзмездни средства и субсидии и стандартизацията, могат да намалят риска от неизпълнение и да повишат доверието в инвестициите в енергийна ефективност.

([31]) FinEERGo-Dom адаптира и приложи иновативния латвийски модел на Механизма за енергийна ефективност на сградите (LABEEF) в Австрия, България, Полша, Румъния и Словакия. Проектът улесни всеобхватното, основно саниране в строителния сектор чрез използване на модел за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, който гарантира икономии и използва възможностите на дружествата за предоставяне на енергийни услуги. Иновативният финансов модел включваше приемането на подхода на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат, който премахна необходимостта собствениците на сгради да инвестират начален капитал, като направи проектите за саниране финансово жизнеспособни и повиши ликвидността на дружествата за предоставяне на енергийни услуги. За повече информация: https://fineergodom.eu.

Публичните гаранции могат да стимулират инвестициите в енергийна ефективност чрез намаляване на рисковете по проекти за заемодатели и инвеститори. Те могат да повишат кредитоспособността на собствениците на жилища и предприятията, да допълнят националните програми и да улеснят достъпа до частно съфинансиране. Публичните гаранции могат също така да покриват частично или изцяло инвестиционните разходи в случай на неосъществяване на очакваните икономии на енергия, проблеми с изпълнението или неизпълнение на задълженията от страна на кредитополучателя. Освен това те могат да подкрепят ниски до нулеви лихвени проценти за заеми за енергийна ефективност, както и обединяването и стандартизацията на по-малки проекти, като улесняват рефинансирането, секюритизацията и участието на вторичния пазар. Освен това те могат да подпомогнат внедряването на иновативни схеми за финансиране за енергийна ефективност, които могат по-лесно да привлекат частно капиталово участие, чрез средства като участие в ДПЕУ, финансиране чрез данъчно облагане и чрез сметките за комунални услуги. Иновативните решения за финансиране често изискват публични гаранции не само за да се намалят инвестиционните рискове, но и за да се повиши доверието на физическите лица и частните предприятия в по-иновативните подходи в подкрепа на внедряването на енергийната ефективност.

Факторите, способстващи извършването на сделки, като например подкрепата за **техническа помощ** и **други агрегатори на проекти за енергийна ефективност**, също са ключови инструменти за намаляване на риска. Като подкрепят разработването на списъци от проекти за енергийна ефективност чрез стандартизирана оценка, практики и процедури, механизмите за техническа помощ и агрегаторите на проекти създават пазарни практики и изграждат доверие в частните инвеститори. Инструментите за намаляване на риска и факторите, подпомагащи трансакциите, се считат за особено важни на зараждащите се пазари поради високите възприемани рискове, липсата на познаване в рамките на финансовите институции и липсата на капацитет за развитие в сектора на енергийната ефективност. Освен това ясният пазарен сигнал от националните правителства за приоритизиране на инвестициите за енергийна ефективност е друг мощен инструмент за намаляване на риска, който предоставя дългосрочна перспектива и изгражда доверие сред частните и институционалните инвеститори.

В този контекст ключовите действия в подкрепа на разработването на инструменти за намаляване на риска и публични гаранционни схеми за енергийна ефективност са:

— **Създаване на дългосрочни публични гаранционни механизми за заеми и услуги за енергийна ефективност**. Тези механизми следва да се използват като специални кредитни линии и фондове в националната организация, отговаряща за капиталовите инвестиции, включително националните насърчителни банки и националните фондове за енергийна ефективност, когато има такива. Публичните гаранции могат да се използват като допълнение към националните програми и публичните стимули за енергийна ефективност, за да се увеличи достъпът до частен капитал или да се подпомогне кредитирането от търговски банки.

— **Идентифициране на специфичните за държавата рискове и трудности при достъпа до финансиране за участниците на пазара**, като например домакинства и МСП с ниски доходи. Политиките за енергийна ефективност, които са специално насочени например към домакинства с ниски доходи, имат положително социално въздействие и могат да донесат множество ползи. Те включват обследвания за енергийна ефективност, съчетани с финансови инструменти, състоящи се от заеми и безвъзмездни средства за саниране на сгради, или специални кампании за повишаване на осведомеността, основани на по-добро разбиране на възможностите за енергийна ефективност и разходите и ползите, свързани с тях.

— **Използване на публични гаранции в подкрепа на разработването на иновативни схеми за финансиране за енергийна ефективност, включително възможности за финансиране чрез енергийна ефективност като услуга.** Гаранциите за енергийна ефективност могат например да привлекат повече ДПЕУ, да увеличат възможностите им за разрастване на пазара, да им дадат възможност да се обърнат към нови пазари и да подпомогнат стартирането на пазара на енергийни услуги в жилищния сектор.

3.5. Препоръка 11: Насърчаване на възможностите за рефинансиране и създаване на благоприятни условия за развитието на вторичния пазар за енергийна ефективност

Улесняването на развитието на вторичния пазар за енергийна ефективност, например чрез зелени облигации ([32]), може да увеличи броя на проектите за енергийна ефективност и значително да подобри наличието на капитал за частните инвеститори в областта на енергийната ефективност. Зелените облигации се емитират главно за енергийни активи, включително енергийна ефективност. Секторът на енергийната ефективност обхваща нови и ремонтирани сгради, акумулиране на енергия, централно отопление, интелигентни мрежи, уреди и продукти. Емитирането на зелени облигации осигурява богат и стабилен източник на финансиране за инвеститорите, силен усилващ ефект, не се нуждае от публично финансиране и дава силен сигнал на пазара. То може да привлече нови инвеститори и да подчертае необходимостта от по-голям акцент върху праговете за енергийна ефективност и портфейлите за основно саниране на сгради.

([32]) Зелените облигации са вид дълг, емитиран от публични или частни институции, за да се финансират сами, като те ангажират използването на получените средства за проект в областта на околната среда или за проект, свързан с борбата с изменението на климата. Вж. примерите в Доклада на EEFIG от 2022 г. относно развитието на практиките за финансиране за енергийна ефективност на сградите, МСП и промишлеността https://op.europa.eu/publication-detail/-/publication/a3032517-c761-11ec-b6f4-01aa75ed71a1.

Регламент относно доброволен стандарт за европейските зелени облигации (EUGBS) беше приет от Комисията на 22 ноември 2023 г. ([33]). Емитирането на зелени облигации съгласно новия стандарт изисква пълно спазване на критериите на таксономията на ЕС за активите, финансирани чрез зелени облигации.

Развитието на вторичен пазар за енергийна ефективност често е свързано със създаването на агрегатори на проекти, рефинансиране на енергийната ефективност и механизми за форфетиране. Рефинансирането за енергийна ефективност включва прехвърляне на правата върху вземанията за икономии на енергия (разходи) и/или очакваните плащания за инвестиции в енергийна ефективност към финансови институции или институционални инвеститори. В контекста на финансирането на ДПЕУ и договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат дружествата за предоставяне на енергийни услуги или първоначалният кредитор могат да прехвърлят права за бъдещи плащания от договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, което дава възможност на ДПЕУ да получават капиталови инжекции и ликвидност, за да разширят дейността си. ДПЕУ и финансовите институции често създават специални партньорства за обединяване на вземанията от договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат в специални зелени облигации. Супер-ДПЕУ са създали благоприятни условия за групиране на проекти и действат като посредници между ДПЕУ и институционалните инвеститори. В контекста на заемите и ипотечните кредити за енергийна ефективност финансовите институции обикновено обединяват съществуващите дългове, свързани със заеми и ипотечни кредити за енергийна ефективност, в зелени облигации, които да бъдат пуснати на вторичния пазар. Създаването на механизми за форфетиране и рефинансиране може да бъде подкрепено от национални органи и публична интервенция, например чрез създаване на механизми, благоприятстващи агрегирането на проекти от различни кредитни институции. Секюритизационният фонд UCI ([34]) в Испания и Португалия е пример за такъв вид съвместна инициатива.

В този контекст ключовите действия за държавите членки са:

— **Стимулиране и подпомагане на развитието на пазара на зелени облигации** в техния национален контекст, включително емитирането на национални и регионални екосъобразни облигации, насърчаване на използването на доброволния стандарт за европейските зелени облигации и/или създаване на специални стандарти, съобразени с техните пазарни особености и нужди.

— **Създаване на специални диалози с финансовите институции**, за да се улеснят събирането и обменът на най-добри практики относно разработването на зелени облигации за енергийна ефективност, както и обмен относно начините за насърчаване на развитието на вторичен пазар за инвестиции в енергийна ефективност.

— **Подкрепа на създаването на специални механизми за рефинансиране на енергийната ефективност**, включително схеми за факторинг за договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат и създаването на супер-ДПЕУ, както и фондове за секюритизация на енергийната ефективност като съвместни инициативи между насърчителни банки и частни финансови институции.

3.6. Препоръка 12: Подобряване на събирането на данни относно енергийната ефективност, включително относно финансовите резултати на инвестициите в енергийна ефективност, и подпомагане на мерките за мониторинг и проверка на икономиите на енергия

Всеобхватното и систематично проследяване на данните за инвестициите в енергийна ефективност продължава да бъде предизвикателство. Подобряването на системите за докладване, съчетано с мониторинг и сравнителен анализ на енергийните и финансовите резултати, може да подобри финансовото третиране на енергийната ефективност.

Хармонизирането и опростяването на практиките за мониторинг и проверка на икономиите на енергия във всички държави членки и финансови инвеститори може да намали трансакционните разходи, да изгради доверие във финансовите резултати на инвестициите в енергийна ефективност, да благоприятства пазарната интеграция на услугите за енергийна ефективност и да повиши доверието в паричната стойност, свързана с икономиите на енергия и тяхната търгуемост.

([33]) Регламент (ЕС) 2023/2631 на Европейския парламент и на Съвета от 22 ноември 2023 година относно европейските зелени облигации и незадължителното разкриване на информация за облигации, предлагани на пазара като екологично устойчиви, и за облигации, свързани с устойчивостта (ОВ L, 2023/2631, 30.11.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2631/oj).

([34]) Секюритизационният фонд RMBS Green Prado XI/UCI е съвместна инициатива с участието на ЕИБ, Instituto de Crédito Oficial (ICO) и Unión de Créditos Inmobiliarios (UCI) за секюритизация на жилищни ипотечни кредити от Испания и Португалия. Той насърчава енергийно ефективни жилищни проекти в Испания и Португалия чрез обединяване на жилищни ипотечни кредити в секюритизиран портфейл. Секюритизационният фонд обединява активи (жилищни ипотечни кредити във фонд UCI), за да създаде инвестиционни портфейли, привлекателни за институционалните инвеститори. За повече информация: https://www.eib.org/en/press/all/2023-165-eib-group-and-ico-invest-in-uci-securitisation-fund-for-renovating-and-building-residential-homes-using-sustainable-criteria-in-spain-and-portugal.

В член 8 и приложение V към Директивата за енергийната ефективност се установяват общи критерии за мерките за проверка и контрол на икономиите на енергия с цел изпълнение на годишните задължения за икономии на енергия. Освен това европейските и международните стандарти ([35]) могат да се използват от финансовите институции и инвеститорите за измерване и проверка на резултатите от икономиите на енергия, постигнати от техните операции по отпускане на заеми.

В този контекст ключовите действия за подобряване на събирането на данни, анализа и благоприятстването на хармонизирането на мерките за мониторинг и проверка са:

— **Подпомагане на хармонизацията, стандартизацията и опростяването на мерките за мониторинг и проверка на икономиите на енергия във всички държави членки и икономически сектори**. Мониторингът и проверката на икономиите на енергия следва да бъдат опростени и хармонизирани за всички участници на пазара — от дружествата за предоставяне на енергийни услуги, отговарящи за гарантиране на енергийната ефективност на инвестициите, до финансовите институции, отговорни за изпълнението на техните задължения за оповестяване, и евентуално заинтересовани от търгуване на инвестиционните вземания на вторичния пазар. Пречките, като например различните и/или твърде сложните изчислителни методики в държавите членки и икономическите сектори, следва да бъдат преодолени чрез насърчаване на трансграничната хармонизация като част от сътрудничеството на държавите членки в рамките на общите форуми на ЕС за енергийна ефективност, като например съгласуваните действия или експертните групи по ДЕЕ и ДЕХС. Създаването на национални схеми за икономии на енергия (схема за задължения на доставчиците на енергия, цели за икономии на енергия за големите енергоемки предприятия) може да улесни стандартизирането на допустимите решения за енергийна ефективност и процедурите за измерване и проверка на икономиите на енергия.

— **Насърчаване на прилагането на международни стандарти** като инструменти за намаляване на риска с цел оценка и измерване на енергийните и ползи и ползите за околната среда, и съпътстващите ползи от проектите за енергийна ефективност. Прилагането и позоваването на международни стандарти, например в процедурата за комплексна проверка и поемане на емисии на финансовите институции, може да даде възможност за прозрачност, съпоставимост на различните варианти, както и да увеличи съществеността на докладването и оповестяването.

([35]) Примерите за стандарти, разработени от Европейската организация по стандартизация, които са от значение за строителния и промишления сектор, включват: Обследване за енергийна ефективност (EN 16247), Енергийни характеристики на сградите (група стандарти EN ISO 52000), Системи за управление на енергията и околната среда (EN ISO 50001 и EN ISO 14001), Услуги за енергийна ефективност и свързаните с тях многобройни и съпътстващи ползи (EN 15900), Договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат (EN 17669) и Оценка на инвестиции, свързани с енергия (EN 17463).